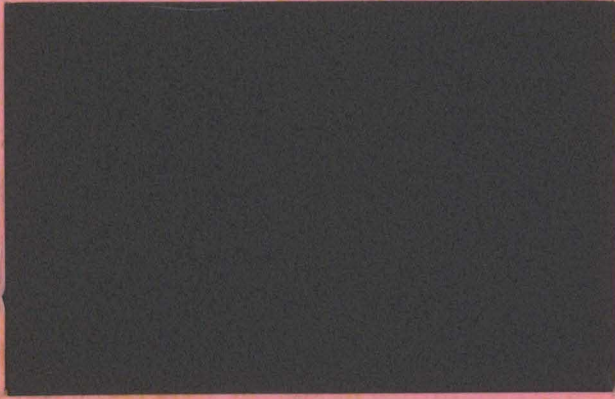

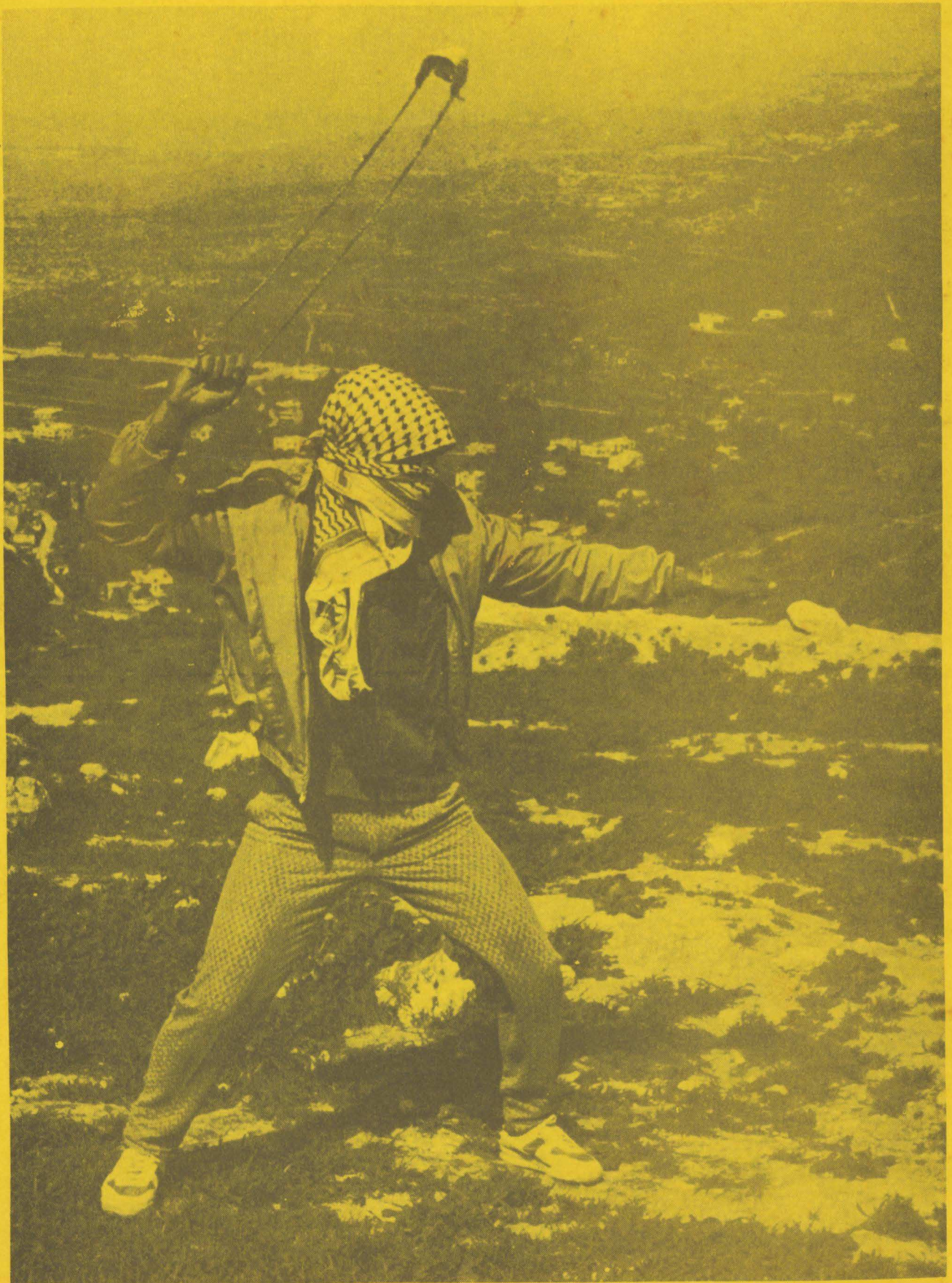

הצונים דרור
חנופת נוער חלוצית

..דף.קשר..

ק י צ . 89

...חרבת תצדה אינה שלני. מעולם לא

הקנה השפנדאי צכות כלשהי .

חה-חה, צדקי קרימי. מה לא סימלי. אני לא פויטים, הכל-

הכל זמון פויטים, שונם והצלחתם... כמובן פויטים שלני .

אלה שלני. מערשים-צה ענין אחרי אגמרי. המותן: אופיים

שנות גאות. מה לא. הופטים יהודים. איחוקה. עתה אנחנו

האפונים .

ס. צה, חרבת תצדה .

האם הביאה הציונות את בטחון הקיום היהודי בישראל ? ...

מהי דמות האדם העברי החדש ותרבותו ?

כיצד מתמודדים עם קיטוב כגון ציונות ריאליסטית ומשיחיות ?

כיצד מתמודדים עם השאלה הערבית ?

שאלות אלה ואחרות עולות בחוברת זו, קשת דעות ועמדות המבטאה את עיקרי הפרובלמטיקה.

נראה לי שהתרבות הישראלית והיהודית ניצבות שוב על פרשת דרכים: הגבולות שבין תחיה לבין חורבן, בין בראשית חדשה לבין אחרית-הימים. הולכים ומטשטים כוחות עצומים בחוץ שחברו על העם היהודי לא יכלו לו, והנה נדמה שדווקא כוחות פנימיים אלה שאיפשרו לנו להתקיים, עלולים להביא עלינו כליה. בקריאה בהירה ומפוכחת ככל האפשר, זו שתשאל מנין באנו, עשויה להעמיד אותנו על כך שעלינו לחזור ולתת לעצמנו דיו וחשבון כדי לדעת לאן אנחנו הולכים.

אילן מירוצניק

תוכך עניינים:

- * הבעיה והגישות: עמ' 1.
 - * הרבנים מביעים דעה: עמ' 11.
 - * מן העיתונות: עמ' 15.
 - * הנושא והסיפרות: עמ' 23.
 - * שירה: עמ' 37.
-

מעשיהם מעשי-און ופעל חמס בכפיהם: רגליהם לרע ירצו וימהרו
לשפך דם נקי מחשבתיהם מחשבות און שד ושבר במסלותם:
דרך שלום לא ידעו ואין משפט במעגלתם נתיבותיהם עקשו להם
כל דרך בה לא ידע שלום:

ישעיהו נ"ט, ו-ח

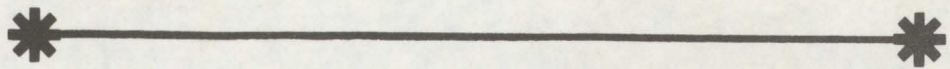

(זו הוצאה פנימית בלבד)

הבעיה..

..והגישות

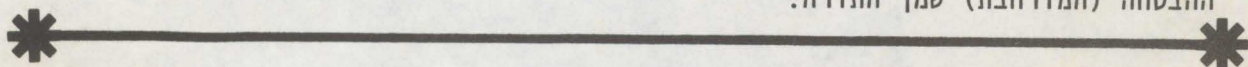
גבולות ארץ ישראל

(במקרא)

יוסי נינוה

ארץ ישראל שבמקרא, כמושג גיאוגרפי, הינה שונה מתקופה לתקופה: גם גבולות ההבטחה שלעתיד הינם שונים מאיזכור לאיזכור, גם הגבולות הממשיים שבהווה שונים מממלכה לממלכה; גבולות ההבטחה מנהר מצרים עד נהר פרת אינם הגבולות שחוזר עליהם משה כגבולות ההבטחה בהיותו בעבר הירדן המזרחי, אשר על-כן נמנע ממנו להיכנס לארץ המובטחת; ההגדרה המדוייקת של ארץ ישראל בימי יהושע והשופטים הינה "מדן ועד באר שבע"; גם בימי שלמה, כשהממלכה התפשטה מבחינת הכיבוש הצבאי עד לגבולות ההבטחה - לא נקרא כל השטח הזה "ארץ ישראל" ורק תחום הישוב הממשי של בני-ישראל, מדן ועד באר שבע נקרא א"י; על הגבולות ההיסטוריים הממשיים של ארץ ישראל במקרא ניתן לומר בפירוש שהיו אלה גבולות ניידים, הם נעו ונדו, הורחבו והוצרו בתקופות שונות; התורה עצמה, המליאה בחוקים ובמצוות, אין בה מצווה אחת הקשורה לגבולות ארץ ישראל, אין בה דין אחד המצווה על גבולות ההבטחה בפרט ועל גבולות מסויימים אחרים בפרט; מתוך אי-התייחסותם של הנביאים, להוציא חזון יחזקאל, לשטחי ארץ ישראל ולגבולותיה, ניתן להסיק שעניין הגבולות לא העסיק אותם כלל ולא הטריד אותם, ואף שהם היו נושאי דבר אלוהים ושליחיו וייצגו את הרוח הטהורה והאמיתית של האמונה-אף אחד מהם לא נשא דברים בזכות גבולות אלה או אחרים, אף אחד מהם לא הוקיע מלך על כך שהוא מסתפק בנחלה מצומצמת או בינונית ואינו יוצא להגשים את ההבטחה (המורחבת) שמן התורה.

הדמוקרטיה הישראלית

והיה כי יהיה סיפוח

דרי בנימין נויברגר

לכאורה עומדות בפני ישראל חמש אופציות המתייחסות לשטחים המוחזקים ביהודה שומרון ועזה; גירוש ערביי יהודה ושומרון יהפוך את ישראל למדינה פשיסטית, ובעקבותיו יבוא גירוש היישמאלנים, היימתיוונים, הייבוגדיים, החילוניים, החופשיים; בין הדוגלים במתן אופציה לאזרחות ישראלית לערביי הגדה יש המניחים שהם יראו בכך הכרה בכיבושם ויתנגדו לאזרחות, כפי שקרה במזרח ירושלים; מתן אופציה לערביי יהודה, שומרון ועזה להצביע לפרלמנט ירדני דומה ל"אפשרות" שתינתן לאיטלקים, לאירים, למקסיקנים שבארצות הברית להצביע בארצות מוצאם, או לשלילת זכות יהודי ארצות הברית להצביע שם, בשם מתן הייאפשרות" שיצביעו בישראל; סיפוח השטחים ללא הענקת זכויות פוליטיות לאוכלוסייה ינציח את המצב הנוכחי ואף יחריף אותו; סיפוח השטחים כולם, תוך מתן זכויות הצבעה לתושבים, למליון וחצי אזרחים ערבים נוספים, לכנסת, יהפוך את ישראל למדינה דו-לאומית, ישתק את הדמוקרטיה בכך שיווצרו שני גושים פרלמנטריים שווים כמעט בגודלם והמאבק ביניהם ייפן למלחמת אזרחים מתמדת על דמותה הלאומית של המדינה, ללא אפשרות אמיתית לחילופי שלטון; הרוב היהודי הקטן לא יוכל לוותר על החזון הציוני של המדינה ולא יסכים לחילופי שלטון שהינם היסוד העקרוני למדינה דמוקרטית כפי שישראל הינה כיום; במדינה דו-לאומית הניגוד הפוליטי הבסיסי יהיה על רקע לאומי, גזעי או דתי; ארץ ישראל "שלמה" עומדת בסתירה לישראל בעלת רוב יהודי נחרץ ודמוקרטי המכבד את זכויות כל האזרחים ללא הבדל לאום, גזע ודת כחרות במגילת העצמאות; מי שרוצה במדינה דמוקרטית ויהודית יוסיף להתנגד לסיפוח שכס, טול-כרס, יריחו, עזה וכו' למדינת ישראל.

הבעיה הערבית בלי

דרמטיות

זאב ז'בוטינסקי

הפיכתה של ארץ-ישראל (למדינה יהודית) יכולה להתגשם במלואה בלי לנשל את ערביי ארץ-ישראל. כל ההצטרות בנפוצות בניגוד לכך אינן נכונות בהחלט. טריטוריה, המשתרעת על פני למעלה מ-100,000 קילומטרים מרובעים, והמאוכלסת לפי הצפיפות הממוצעת של צרפת (78 תושבים לכל קילומטר מרובע), מסוגלת להכיל כ-8 מיליון תושבים; לפי הצפיפות של שוויץ (104) - למעלה מ-10 מיליונים; לפי הצפיפות של גרמניה או איטליה (140) - כ-14 מיליון. היא מכילה היום, אם ננימנה בכלל תושביה את הערבים, היהודים והעבר-ירדניים, קצת למעלה ממיליון וחצי נפש. נשאר עוד מקו מקום פנוי בארץ-ישראל כדי לקלוט את רוב תושבי הגיטו של אירופה המזרחית-המרכזית - את רובן של חמשת מיליוני הנפשות - בלי להתקרב אפילו לצפיפות מתונה של צרפת. אלא אם כן יעדיפו הערבים מרצונם לצאת את הארץ - אין להם כל צורך להגר.

מוטעית היא הטענה, שאם יהיו הערבים במיעוט במדינה בעלת צביון יהודי מכריע, הרי יהיו הם נתונים לרדיפות ולדיכוי. פחות מכל זכאים לחזור על טענה מופרכת זו מחברי "הספר הלבן" משנת 1939. כיון שהם מבטיחים לנו, כי היהודים, שנגזר עליהם להישאר מיעוט בארץ-ישראל, ביחס של 1 ל-2, לא זו בלבד שלא ידוכאו, אלא אף ייהנו מתענוגות "הבית הלאומי היהודי", איזה יסוד יש להם לטעון, שבהיפוכו של המצב יומט אבון על הערבים? מחברי "הספר הלבן" היו נוהגים הרבה יותר במידת-ההגיון אילו הציעו למיעוט הערבי אותן הערובות, הנחשבות בעיניהם למספיקות, כדי להבטיח את טובתו של המיעוט היהודי. מגוחך הוא להניח, שמיעוט אתני הוא תמיד ובכל מקום מיעוט מדוכא. ההנחה אינה נכונה. הסקוטים שעזבו את סקוטלנד והולשים שעזבו את וולס מפוזרים בכל רחבי אנגליה, ועם זאת לא רמז איש על כך שזכויותיהם קוצצו. תנו דעתכם על מצבם של בני המיעוט הקאתולי הדובר צרפתית במחוז המערב אונטאריו שבקנדה; אין הם מדוכאים שם כלל וכלל, רוסייה הסובייטית הרבתה לחטוא, אך אין איש יכול להכחיש שמיעוטה האתניים נהנים מסטאטוס של שוויון סביר מאד - עד כמה שאפשר "להינות" ממשוהו באותו האקלים הפוליטי. צ'כוסלובקיה היתה מדינה למופת מבחינה זו; וכך היא גם פינדלנד היום, שבה נהנה המיעוט השוודי ממצב טוב יותר, מכמה בחינות, אפילו ממצבם של הסקוטים בבריטניה הגדולה. מובן, ששום דבר אינו שלם בתכלית השלימות עלי אדמות, ואין ספק שנעים יותר להיות רוב מאשר מיעוט, אפילו בתנאים הטובים ביותר שניתן להעלות על הדעת; אבל אין משמע הדבר, שהסטאטוס של מיעוט הוא בכל מקום ותמיד טראגדיה. כל עם גדול יש לו רסיסים מרוחקים, המהווים מיעוטים במדינות אחרות: אנגלים בדרום אפריקה, הצרפתים בקנדה, בלגיה ושווייץ, הגרמנים בכל קצווי עולם. מצבם תלוי במשטר. כשהמשטר הוא הוגן יכול המיעוט להתקיים מתוך נחת-רוח סבירה. אין לעולם כל זכות להניח שהמדינאות היהודית אינה מסוגלת להקים משטר הוגן כאותו המשטר שהוקם על-ידי המדינאות האנגלית, הקנדית או השווייצרית. ככלות הכל, הרי ממקורות ישראל למד העולם, כיצד עליו להתייחס ל"גר אשר בשעריך".

רק במקרה אחד טראגדיה היא להיות מיעוט: זהו מקרהו של העם שהוא רק מיעוט, בכל מקום ותמיד מיעוט, מפוזר בקרב גזעים זרים, ואיך לו אף פינה אחת משלו על פני כדור הארץ, ולא מולדת שבה ימצא מקלט. לא כך הוא מצבם של הערבים, שיש להם ארבע מדינות ערביות ממזרח לתעלת סואץ, ועוד חמש אחרות ממערב לסואץ. אחדות מן הארצות האלה כבר הגיעו לעצמאות, אחרות - עדיין לא זכו לה; אבל באף אחת מהן לא מדובר אלא ברוב ערבי; כל אחת מהן היא כבר מולדת לאומית ערבית.

* * *

יהא זה בחזרת ששוע-סרק, אם נחבר, בשלב זה, טיוטת-חוקה בשביל ארץ-ישראל העברית לעתיד לבוא. אבל יתכן, שכמה בני-אדם מודאגים בכנות ממה שעלול לקרות לזכויותיהם של ערביי ארץ-ישראל, אם תיהפך הארץ למדינה יהודית. יש ביכולתו של המחבר לתת להם, לכל הפחות, מושג מה על מה שהיהודים עצמם מתכוונים לעשות בעניין זה כאשר ייעשו לרוב וכאשר ארץ-ישראל תהיה למדינה בעלת ממשל עצמי; אפשר שבני-אדם אלה יירגעו, לכשיוודע להם, מה דמות לחוקת ארץ-ישראל לעתיד לבוא חוזה לא האגף המתון, אלא דווקא האגף הציוני המכונה "קיצוני". הקטעים שיובאו להלן צוטטו מטיוטה שעובדה על-ידי האכזוטיבה הרויזיוניסטית בשנת 1934, וכך שאפשר לומר, כי כאן מתגלה "הגרוע ביותר שיכול לקרות" על ערביי ארץ-ישראל. הטיוטה איננה תכנית רשמית, ואיך המחבר מוכן להגן עליה על כל היבטיה. אף-על-פי-כן, הרי היתה זו פרי עבודה רבה וקפדנית; מחבריה עיינו במבחר גדול של תקדימים, והם נועצו במסמכים, שהתייחסו אליהם בכבוד רב בימים שבהם היתה האינטליגנציה של אירופה המזרחית-המרכזית, שכללה אז גם את רוסיה מוקסמת מתורותיהם של הסוציאליסטים האוסטרים על "מדינת הלאומים": ספריו של רודולף שפרינגר, הפרוטוקולים של קונגרס המפלגה הסוציאל-דמוקרטית האוסטרית בברין, החוק ההונגרי המצויין משנת 1868 על השימוש בלשונות המיעוטים בהתכתבותם של אנשי שירות המדינה, ואפילו התחיקה הישנה והמופלאה באמת של תורכיה על האוטונומיה של העדות האתנו-דתיות השונות, שתוארן הרשמי היה "מילת - "אומות": מילת-אי-רום, מילת-אי-ארמני, מילת-אי-מוסוויה (האומה היוונית, האומה הארמנית, האומה של בני דת משה). רק סעיפים אחדים ניתן לצטט כאן: אלה העוסקים בשוויון אזרחי, בלשונות, במה שמתקרא "אוטונומיה תרבותית", במקומות הקדושים, ובחוקי הקרקעות. ניגע רק בבעיות הכלליות. הקטעים שיובאו יש בהם כדי לאשר את ההצהרה שהצהיר המחבר באוזני הוועדה המלכותית לארץ-ישראל כי היהודים מוכנים לערוב למיעוט הערבי בארץ-ישראל העברית את מאכסימום הזכויות שתבעו הם לעצמם, אבל לא קיבלו מעולם במדינות אחרות.

בקראנו את הטיוטה הזאת עלינו לזכור, כי לפי העיקרון שהוא האל"ף והתי"ו של הרויזיוניזם הציוני, אין ארץ-ישראל יכולה להגיע לעצמאות מדינית אלא לאחר שיקום בה רוב יהודי. מצד שני, הרעיון הרויזיוניסטי בדבר ארץ-ישראל עצמאית התבטא אז (בשנת 1934) בדומיניון במסגרת הקיסרות הבריטית, ורבים ביניהם עדיין דוגלים ברעיון הזה עד היום.

א. שוויון אזרחי לבני כל הגזעים והאמונות

1. עקרון שיווי הזכויות בשביל כל האזרחים מכל הגזעים, האמונות, הלשונות או המעמדות יונהג בלי כל הגבלה, בכל המיגזרים של חיי הציבור במדינה, בתנאי שלא ייעשה דבר העלול להפריע לכל יהודי מארץ זרה לשוב למולדתו-אל ארץ-ישראל - וליהפך על-ידי כך באורח אוטומאטי לאזרח ארץ-ישראלי.
2. בכל קאבינט, שבו ישמש יהודי במשרת ראש-ממשלה, תוצע משרת סגן ראש-ממשלה לערבי, וכך להיפך.
3. השתתפות פרופורציונאלית של יהודים וערבים הן בחובות והן בטובות-ההנאה של המדינה, - כלל זה יחול על בחירות לפרלמנט, על השירות האזרחי והצבאי ועל המענקים התקציביים.
4. הכלל הזה יחול על עיריות או מועצות מקומיות מעורבות.

ב. לשונות

1. הלשון העברית והלשון הערבית תהיינה שוות בזכויותיהן ובתוקפן החוקי.
2. שום חוק מדינה, או מנשר, או פקודה; שום מטבע או שטר-כסף, או בול של המדינה; שום פרסום או רישום שהופקו על חשבון המדינה, לא יהיו בעלי תוקף, אלא אם כן יוצאו באורח זהה הן בעברית והן בערבית.
3. השימוש בעברית ובערבית יהיה בעל תוקף חוקי שווה בפרלמנט, בבתי-המשפט, בבתי-הספר, ובאופן כללי - בכל משרד או מוסד של המדינה, וכך בכל בית-ספר מכל דרגה שהיא.
4. כל משרדי המדינה יענו לכל פונה, בעל-פה ובכתב, בלשון פנייתו, בין בעברית ובין בערבית.

ג. אוטונומיה תרבותית

1. הקיבוצים הלאומיים - היהודי והערבי - יוכרו בתור גופי-ציבור אוטונומיים, בעלי מעמד שווה לפי החוק.
אם ידרשו גם הערבים הנוצרים, או כל קבוצת-אזרחים אחרת, שיש לה הצדקה סבירה לתבוע אוטונומיה, מידת-מה של הכרה לאי-תלות, יהא הפרלמנט זכאי למלא את מבוקשם.
2. ואלה העניינים שתאציל המדינה לכל אחד מן הקיבוצים הלאומיים ביחס לחבריהם:
(א) דת ומעמד אישי;
(ב) החינוך על כל ענפיו ושלביו, בייחוד שלבי-היסוד של חינוך-חובה.
(ג) סיוע ממלכתי, לרבות עזרה סוציאלית לכל צורותיה.
(ד) בירור משפטים רגילים, הקשורים בעניינים שנזכרו לעיל.
3. כל קיבוץ לאומי יבחר לעצמו אסיפה לאומית שתהא זכאית להוציא פקודות ולהטיל מסים בתחומי האוטונומיה שלו, ולמנות אכזקוטיבה לאומית, שתהא אחראית לפני אותה אסיפה.
4. שר קבוע בדרגה של חבר-קבינט, שאינו תלוי בשום מפלגה, ייצג כל קיבוץ לאומי בתוך ממשלת הארץ.

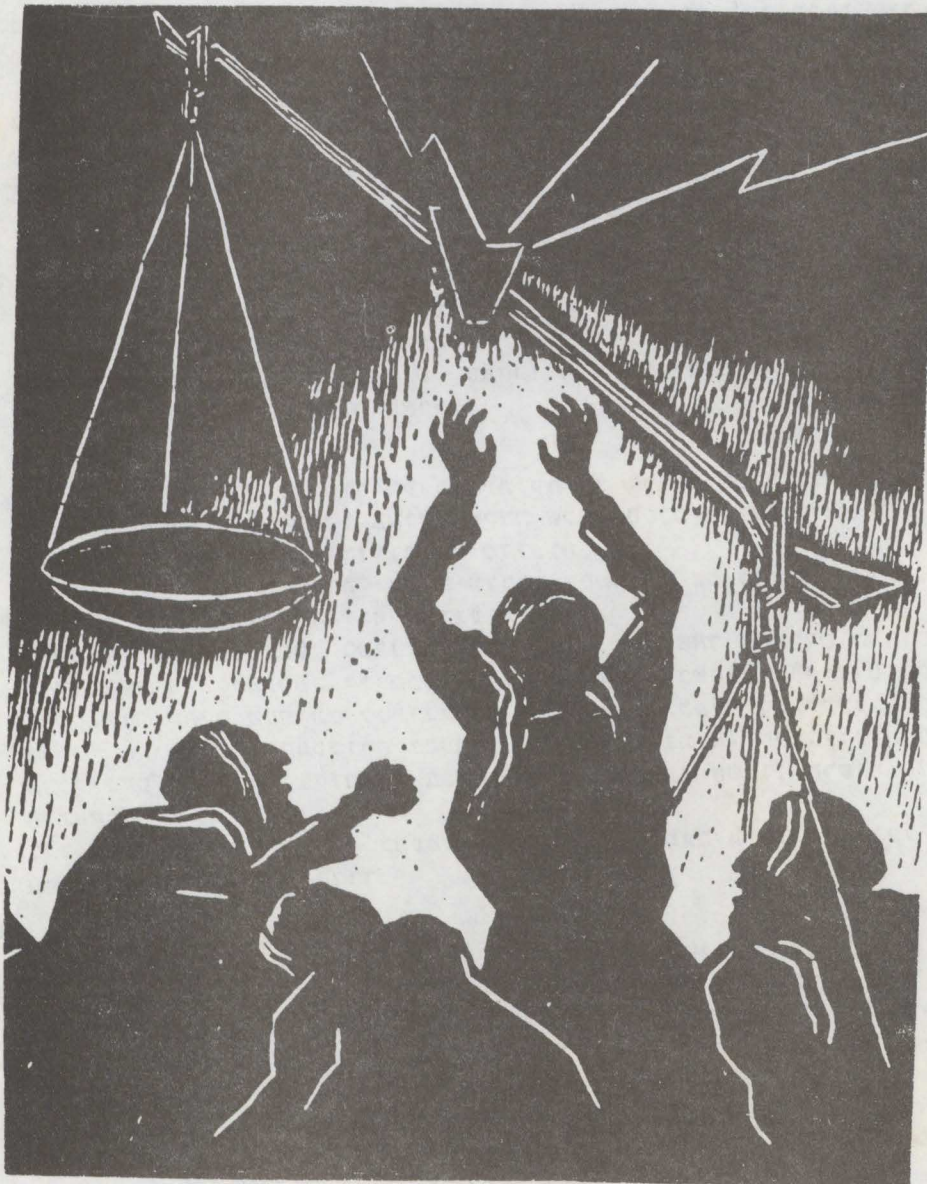
ד. המקומות הקדושים

1. השטחים הרלוונטיים בתוך העיר העתיקה של ירושלים, שתיחומם ייעשה בסמכותו של חבר-הלאומים, ייהנו מאותה מידה של אכסטרה-טריטוריאליזם, המוכרת באופן כללי לגבי שגרירויות של מדינות.
2. כל אחד מן השטחים האלה יהווה עיריה בסמכותה של מועצה, שתתמנה על-פי הסכם בין הרשויות הדתיות הנוגעות בדבר.
3. משטר דומה לזה יוחל, בשינויים מתאימים, על שאר האתרים הקדושים בארץ.
4. חוץ מאשר בימי מלחמה יינתנו רשיונות-ביקור בשביל צליינים בלי הגבלה ולתקופות שהיה מספקת, לנתיני כל המדינות, בכפוף רק לתקנות הכרוכות בצרכי ההיגיינה, התעבורה ובטחון הציבור, ובתנאי שהאביונים בין הצליינים יתכלכלו ויוחזרו בבוא העת לארצם על חשבון הרשות הדתית המתאימה.
5. ציר מטעם חבר-הלאומים, במעמד של שגריר, יתמנה לייצג את בעלי-האינטרסים הנוגעים בדבר.

ה. קרקע

1. יוקם בית-משפט ארץ-ישראלי לענייני קרקעות, שיכלול, בין שאר חבריו, שופטים ומומחים לענייני חקלאות משני הקיבוצים הלאומיים.
2. כל אדמות-הבור וכל האדמות שאינן מעובדות כראוי לדעתו של בית-המשפט, יופקעו (במקרה האחרון יינתנו פיצויים הוגנים לבעלי-הון) ויהוו את הרזרווה הקרקעית של המדינה.
3. לאחר שיושבחו הקרקעות האלה על חשבון המדינה, יחולקו שטחי הרזרווה הקרקעית שהושבחו לחלקות, שתימסרנה במחירים הוגנים ובתנאי-אשראי נוחים ליחידים ולקבוצות שיגישו בקשות לקבלן.
4. החלקות תימסרנה בפיקוחו של בית-המשפט לענייני קרקעות למגישי הבקשות היהודים והערבים ולקבוצות בלי אפליה.

5. כל מגיש בקשה יצטרך להניח את דעתו של בית-המשפט לענייני קרקעות:
(א) שאיך ברשותו אדמה אחרת;
(ב) שיש בידו מינימום סביר של הון או ציוד לעיבוד האדמה, בין שהללו הם שלו ובין שהומצאו לו על-ידי תומכים;
(ג) שיעבד את הקרקע בעצם ידיו...

על שבתאות ב "גוש אמונים"

★ פרופ' ישעיהו ליבוביץ

דמיון מבעית קיים בין השבתאות בשעתה ובין "גוש אמונים". אם תפקע הבועה המשיחית של ה"ה קוק, לווינגר, פורת וחבריהם ויתברר שלא התגשם עכשיו תפארת מלכות המלך המשיח, אלא שתוסיף להתקיים בקשיים עצומים מדינת ישראל קטנה ודלה (בגבולות 1967), שבה נצטרך להוסיף ולהיאבק בכל צרות חיי יום-יום האפורים של הפרט והכלל, ובמיוחד להוסיף ולהיאבק על קיומה של היהדות במסגרת של מציאות חילונית - יגלו גם אנשי "אמונים" שאין להם עוד שורשים ביהדות זו ושאינם מוצאים עוד טעם בהמשכה של מציאות ישראלית ויהודית זו. חוששני שבמקרה כזה הם יהיו מן הראשונים שירדו מן הארץ ושמה - מחמת בולמוס המשיחיות שאחז אותם - אף יחפשו להם מיפלט תחת כנפי "המשיח" ההוא...

מתוך, משיחיות, אמונה ופוליטיקה.

הרפובליקה השנייה

ד"ר מירון בנבנישתי

בכל עת שעולה לדיון נושא כלשהו הנוגע לגדה המערבית ולרצועת עזה - מהומות, התנחלויות, דמוגרפיה, מהלכים פוליטיים - נכנסים מנגנוני ההדחקה לפעולה מיידית. עובדות, נתונים, תהליכים, מכשירי ניתוח ובקרה, דיסציפלינות מדעיות, הערכות מצב מפוכחות - כל אלה עוברים תהליך של התכה וזיקוק. הסיגים - בצורת עובדות בלתי-נעימות - נזרקים לגל האשפה של נבואות זעם, והחומר המזוקק מוכנס לתבניתה של "הקונצפציה" ויוצא ממנה מעובד בדמות מוכרת, נעימה למראה, בלתי-מאיימת.

התפיסות מעצבות את המציאות ולא להיפך. המערכת המושגית מסננת את העובדות ואת הנתונים: תשובות נוחות מחפשות שאלות קלות ואלה נענות בחפץ לב, לרווחתם של השומעים. הזמן עמד מלכת. בעיות שהועלו לפני עשרים שנה נתפסות כרלוונטיות ולכן "נפתרות" באותו אופן שבו "נפתרו" בעבר (החלטה 242, תכנית אלון, "יד הברזל"). דילמות שהוגדרו לפי דור אינן הופכות לעולם לבעיות המחייבות הכרעה מיידית; כל הסכנות מושלכות אל עבר העתיד הרחוק, לעולם אינן נתפסות כמצב נתון; כל האופציות נשארו פתוחות, כל התהליכים הפיזיים; הזמן פועל לטובתנו, אנחנו עדיין טובים, צודקים, שפויים וחכמים. הכל באשמת האחרים: אש"ף, השמאל, הליכוד, "גוש אמונים". בהשוואה למה שעלול לקרות - ההווה אינו כל כך נורא. הסטטוס-קוו עדיף על כל החלופות; הרצון הסובייקטיבי (כך מלמדת אותנו מורשתנו הציונית) יגבר תמיד על המציאות האובייקטיבית, גורסים רבים. האחרים גורסים להיפך: המציאות האובייקטיבית, בצורת לחץ חיצוני, מלחמה, איום דמוגרפי, תתיר את הפקעת שנקלענו לתוכה מבלי שאנו עצמנו נידרש לעשות משהו. מה ש"מוכרח" לקרות (עליית מיליונים מברית-המועצות שיבטלו את האיום הדמוגרפי, השלמת הערבים עם קיומנו, לחץ אמריקאי לנסיגה, נצחוננו של "המחנה השפוי", נצח ישראל לא ישקר) אכן יתרחש בפועל...

אנחנו, המרכז הפוליטי הישראלי החזק, השפוי והפרגמטי, חייבים להציב תריס בפני המציאות, להישמר מכל משמר מציסוננט קוגניטיבי, מקונפליקט בלתי-פתיר בין תמונת העולם שלנו לבין המציאות, שאם לא כן תאחז בנו האימה המשתקת ולא נוכל עוד להמשיך בעסקים כרגיל.

אנו חייבים להתעלם מן האובות והידעונים המלחשים שהעתיד כבר כאן, שעברנו את הנקודה שממנה אין חזרה, שחצינו את הקו האדום. אם לא כן, נהיה חייבים לעשות משהו, לשנות את תמונת העולם, להתמודד עם אסון שכבר התרחש. לא נוכל עוד לשים מבטחנו ב"תהליך השלום", ב"אופציה ירדנית", ב"מנהיגים פלשתינאים אותנטיים". לא נוכל עוד להאמין שיש "יד אש"פיסטית המכוונת את ההתפרעויות", ב"פרפורי הגסיסה של אש"ף", ב"פרשה פונקציונלית", ב"אוטונומיה חד-צדדית", ב"כיבוש נאור", ב"שיפור איכות החיים", ב"טוהר הנשק", ב"פעילות לפי הנוהלים", ב"חוק וסדר", ב"תחקירי דובר צה"ל". אנחנו מוכרחים להגדיר את הבעיה במונחים קליניים, בטחוניים ופוליטיים, להתעלם מתהליכים כלכליים, חברתיים ופסיכולוגיים ובעיקר, להתעלם מן הזמן החולף. אסור לנו להתבונן במראה: אנו חייבים לכסותה או לנפצה. "איני יכול להציע להם שום ניחומים", כתב זיגמונד פרויד, "שכן זה, ביסודו של דבר, זה מה שתובעים הכל ותביעתו של המהפכן הפרוע אינה נופלת מזו של המאמין החסוד ביותר".

חברה דואלית ומערכת פוליטית

שאפשר לכנותה כדמוקרטיה של עם אדוניים

ביום השביעי למלחמת ששת הימים קמה בארץ ישראל הרפובליקה הישראלית השנייה. מערכותיה השלטוניות, החברתיות, הכלכליות והפוליטיות התגבשו בתהליך מתמשך והגיעו למיסודן מקץ עשרים שנה. ממשלתה שולטת בכל ארץ-ישראל המנדטורית והיא מפעילה באורח בלעדי את מכשירי הכפיה השלטוניים בכל השטח הנתון למרותה. האבחנה בין שטחה הריבוני של ישראל לבין השטח שהיא שולטת בו מכוח השלטון הצבאי איבדה מכבר את משמעותה, שכן בכל השטח שמערב לירדן היא נוהגת מעשה ריבון לכל דבר, משנה כרצונה את החוק וקובעת עובדות של קבע. משפט המפתח בכל מעשי החקיקה בשטחים הוא: "מוסמן לפעול בהם מי שמוסמן לפעול בישראל על-פי הדין הישראלי". משרד הבטחון, באמצעות המינהל האזרחי, אינו אלא מושל צבאי על האוכלוסייה "המקומית", ושלטונו אינו מוגדר טריטוריאלי אלא אתנית. משרד השיכון קובע כמה דירות ייבנו באריאל ובקרית ארבע, בדיוק כשם שהוא מחליט כמה דירות ייבנו בפתח תקוה. הושגו כל היעדים הישראליים בשטחים והובטחו האינטרסים היהודיים. תהליכי השילוב הכלכלי הושלמו זה מכבר, חוברו רשתות התשתית (כבישים, חשמל, מים, תקשורת), אוחדו המערכות המינהליות, התמסד הריבוד החברתי ונקבעו היחסים הפוליטיים.

הרפובליקה הישראלית השנייה היא דו-לאומית ובעלת ריבוד הירארכי קשיח המבוסס על השתייכות אתנית. שלושה וחצי מיליון בני הלאום היהודי-ישראלי מחזיקים במונופול מוחלט על משאבי השלטון, הכלכלה, מהווים רובד חברתי עליון, קובעים את תוכני החינוך, את יעדיה הלאומיים ואת סמליה של הרפובליקה. שני מליון בני הלאום הפלשתינאי מתחלקים לשניים: הפלשתינאים הישראליים והפלשתינאים בשטחים הראשונים הם אמנם אזרחי הרפובליקה, אולם לפי חוקיה מעמד האזרחות אינו מבטיח להם שוויון פוליטי, שכן המבחן הקובע הוא שירות צבאי, והפלשתינאים הישראליים, הפטורים ממנו, נחשבים על פי חוק כאזרחים ממדרגה שניה. יתר מליון וחצי בני הלאום הפלשתינאי הם אזרחי מדינה זרה (הגדה) או חסרי כל נתינות (עזה). הם נטולי כל זכויות פוליטיות לכאורה, משום שהם נתונים לשלטון צבאי, אולם אפילו הזכויות המוקנות להם לפי אמנות בין-לאומיות המתייחסות לכיבוש צבאי אינן מובטחות, שכן ממשלת הרפובליקה אינה מכירה בתוקפן של אמנות אלה ביחס לשטחים. בין הקבוצות האתניות קיימים קשרי-גומלין כלכליים המוגדרים בספרות המקצועית כ"קולוניאליזם פנימי", דהיינו, הקבוצה האתנית הנחותה משמשת ככוח עבודה זול וככלי קיבול למוצרי צריכה מוגמרים. הרפובליקה השנייה היא, על-פי כל מבחן אובייקטיבי, חברה דואלית ומערכת פוליטית שניתן לכנותה כדמוקרטיה של עם אדוניים. הסיבה היחידה שבגללה מטבים הכל להכיר בכך היא שהשטחים לא סופחו פורמלית. יחד עם זאת חשים הכל שהסיכוי לפתרון המצב הבלתי-נסבל (מבחינה מוסרית, ליברלית-דמוקרטית) בדרך של מסירת שטחים אינו אפשרי עוד, וכל ה"פתרונות" האחרים, כגון אוטונומיה, אינם אלא מתן ליגטימציה למצב הקיים.

הרפובליקה הישראלית השנייה אינה נתונה בסכנה לעצם קיומה; הסכסוך בין ישראל לבין מדינות ערב הסתיים למעשה ברפובליקה הישקאלית השנייה שורת מלחמת אזרחים, או יותר נכון מלחמת קהילות. זהו מאבק מתמיד, שאינו בהכרח אלים, בין קהילת הרוב היהודית, המבקשת לקיים בישה את עליונותה, לבין קהילת המיעוט הערבית, המבקשת להשתחרר מעולה של שליטת הרוב. קהילת הרוב, שמטבע הדברים מזדהה עם המשטר, תופסת את המאבק כשמירה על חוק וסדר. קהילת המיעוט, הכופרת במשטר, שואפת להרסו. שתי הקהילות כופרות בכך שהצד השני הוא קולקטיב לגיטימי. לכן מגדירים הערבים את הציונות (הביטוי לשאיפות הקולקטיביות של העם היהודי) כגזענות - דהיינו, בלתי לגיטימית. הישראלים מגדירים את הלאומיות הפלשתינאית כאש"פיסטית-טרוריסטית ולכן בלתי לגיטימית. דה-לגיטימציה זו חיונית לשני הצדדים, שכן היא מאפשרת לשניהם להאמין בבלעדיותה של תביעתם ובצדקתה האבסולוטית. שתי הקהילות, (השסועות וחלוקות בתוך עצמן), מציגות כלפי חוץ חזית מונוליטית. הקונסנזוס

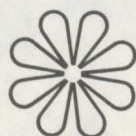
הישראלי המקיף את רובה המכריע של הקבוצה היהודית מאוחד בשאיפתו לשמור על אופיה היהודי של הרפובליקה השניה, דהיינו, על מעמד הבכורה שלו, אף אם עולה הדבר בויתור על ערבים דמוקרטיים. ההבדלים בין הזרמים הפוליטיים העיקריים אינם אלא בהדגשים, בסגנון ובלבטים מוסריים ערטילאיים, אך הם נעלמים לחלוטין במישור הטקטי-יומיומי. רובה ככולה של הקבוצה הערכית מאוחד ברצונו להרוס את ההגמוניה היהודית והוא חלוק רק על הדרך היעילה יותר להשגת מטרה זו (מאבק אלים, היצמדות לקרקע). כשם שכל הישראלים ציונים, כל הערבים - אש"ף.

הדינמיקה של מלחמת הקהילות הישראלית-פלשטינאית דומה לזו של סכסוכים בין-קהילתיים בכל מקום - מבירות ועד לקזאחסטן. היא מתנהלת במעגל אין-סופי של אלימות, אכיפה, השתלטות, התבצרות, מאבקים על כל פיסת קרקע, על כל עץ. היא מלווה בהשתרשותם של סטריאוטיפים, בהנמכת סף העכבות המוסריות, באבדן ערכים הומניסטיים, ביאוש המוליך להסתגרות, לאנרכיה או לפונדמנטליזם. שיטת המקל והגזר - המשמשת, בהעדר מטרה ארוכת טווח, מכשיר שליטה בלתי-נמנע - מחריפה את הסכסוך. עליית רמת החיים של הנשלטים מחדדת אצלם את רגשות התסכול ומעדנת את ביטויי המחאה. חשיפתם לסביבה של חברה פתוחה מגבירה את תהליך המודרניזציה של המיעוט ואת תיחכומו של מאבקו הפוליטי. מערכת היחסים מתנהלת במסלולי עימות, הפרדה תרבותית וגיאוגרפית ושיתוף מוגבל בתחומים כלכליים. הסכסוך מתפרץ לעתים מזומנות, בדרך כלל בעטיה של פרובוקציה בלתי מתוכננת, ושוכך עד מהרה. אולם האלימות נשארת סמוך מתחת לפני השטח. זהו מצב אנדמי, נטול פתרון של קבע.

הרפובליקה הישראלית השניה אינה נתונה בסכנה לעצם קיומה. הסכסוך הבין-מדינתי, בין ישראל לבין מדינות-ערב הסתיים למעשה. וגם אם יתקלח בחזית הסורית, לא יחולו שינויים גיאו-פוליטיים. גם התחזיות הקודרות על התפוררותה מבפנים של הרפובליקה, עקב הסכסוך הבין-קהילתי אינן סבירות. יחסי הכוחות בין הקהילה היהודית לבין הקהילה הערבית מוטים באורח מכריע לטובת היהודים והפער ביניהם גדל והולך. המשאבים העומדים לרשות המשטר ותיחכומה של מערכת האכיפה מבטיחים דיכוי כל נסיון לסכן את המערכת.

המרכז הפוליטי תופס את הסכסוך במונחים של הישרדות חוסנה של המערכת מבוסס על לכידותו של הקונסנזוס היהודי ונכונותו לתמוך במשטר. תמיכה זו מובטחת משום שהמרכז הפוליטי תופס את הסכסוך במונחים של הישרדות. פעילות טרוריסטית והחרפת ביטויי חמחאה הפוליטית של המיעוט מחדדות את תחושת חוסר הברירה והאמונה בצדקת הדרך. הדחקת ההיבטים הבלתי-נעימים של המציאות היא גורם מרכזי בחוסנו של הקונסנזוס הלאומי היהודי, ההתעלמות מן המערכת הדואלית שעליה מושתתת הרפובליקה, מן הריבוד האתני של עליונים ותחתונים, משמשת תריס בפני קונפליקטים אידיאולוגיים וקוגנטיביים בלתי פתירים. הדיון התיאורטי בדבר הדילמות לטווח ארוך וסכנותיה של ישות דו-לאומית משמשים שסתומי בטחון לשחרור לחצים על המצפון. הסטטוס-קוו נתפס כנסבל, משום שניתוח אמיתי של מרכיביו מעורר שאלות ללא פתרון ומסכן את הקונסנזוס. לכן, גם בעוד עשר שנים ימשיכו להתייטר בדילמות תיאורטיות, אף שאלה הפכו מזמן לבעיות מיידיות ומעשיות ונפתרו כבר בכוח האינרציה.

האשליה העצמית ממלאת איפוא תפקיד חיוני בשמירה על השפיות ועל תחושת ההשתייכות השבטית. זו יכולה להשתמר אילו חיינו על אי בודד ולא התימרנו להתייחס לקבוצת התייחסות בעלת ערכים אוניברסליים של שוויון לאומי וכבוד אנושי. אחרי שאופיה של הרפובליקה הישראלית השניה יתברר לכל משקיף אובייקטיבי, לאחר שיתגבר העולם החיצון על הרתיעה מלהטיף מוסר ליהודים, כשרגשות הבושה יתגברו על מנגנוני ההגנה של "עם לבדד ישכון", שפיתחננו במשך אלפיים שנות גלות, אז תתנפץ האשליה העצמית. אלא שאולי יהיה זה מאוחר מדי. האשליה העצמית תידרדר עד לאיבוד כל קשר עם המציאות והרפובליקה הישראלית השניה, שגילתה מלידתה סימנים מדאיגים של חוסר יציבות נפשית, תהפוך למדינה משוגעת.

"אם יוצרו סיכויים לשלום אמת וסופי עם הערבים, ובעקבות זה יוצרו סיכויים לעצירת הירידה, ולתנועת עליה גדולה, ותעמוד השאלה: האם להעדיף יותר יהודים בארץ ישראל בפחות אדמת קודש תחת שלטון יהודי, או פחות יהודים בארץ ישראל ויותר אדמת קודש תחת שלטון יהודי, נעדיף את האפשרות הראשונה. הגיע הזמן שהצהרה כזו תאמר"

הרב יהודה עמיטל.

הרבנים מביעים

דעה:

רב שאין חולקין עליו מקהילתנו,

אינו סגור רב.

ורב המפחד מקניית אינו אדם.

ר' ישראל מסנסי

על ארץ ישראל ושטחים.

הרב מנחם שך

התורה ניתנה לישראל במדבר, במקום ציה ושמוון, וכמו שהזכרנו קודם, כבר לא'יא ע'יה בחרן היה התורה. עוד לא היתה לנו אז "ארץ ישראל"! ולא "שטחים"! והיינו לעם נצח. בלא "ארץ ישראל" ובלא "שטחים", רק בית אחיזה אחד היה לנו, התורה הקדושה! ורק בכוחה החזקנו ואנו מחזיקים מעמד. כשיש תורה בזשחאל יש הכל, וכשאיך תורה בישראל ח"ו, יש פרשה שלמה "והיה אם לא תשמעו וכו'". הלא אנו מאמינים בני מאמינים וא'יא לחשוב אחרת. ומה נואלו החושבים שיתכן עם יהודי בלא תורה, ושיתכן האידנא להתקיים ולהתגבר מול שמונים או מאה מיליון ערבים המתגודדים מסביב להשמידנו, ועמהם כל אומות העולם מתייצבים נגדנו ושונאים אותנו - ודאי ננצח! אבל במה? רק ע"י התורה, והתורה יהי' לנצח! אבל חלילה בלי התורה --- זה כליון לעם ישראל! איך לנו שום בטיחות אחרת, לא יעזרו חיללים! ולא יעזרו צה"ל! - יהודים אנחנו! יתכן להיות טורקים או גרמנים בלי תורה, אך בשום אופן לא יהודים.

ויתור על שטחים - על-פי ההלכה
לכן אני חושב שמן הראוי להזהר מלדבר גבוהה גבוהה. ולדעתי כדאי שלא לעמוד על ענין ההתנחלויות. וברצוני שכב' ידע שויתור שיעשה רק למען השלום איננו ויתור, וכאשר ה' ירחם עלינו ויגיע זמן הפקודה, הכל יוחזר לנו. ואינני מהסס לקבוע שלפי ההלכה אין כל מניעה לוותר על חלק מארץ ישראל למען השלום, ולפי ההיסטוריא סבלנו יותר במדינות אירופא מאשר במדינות הערביות. ברור שקשה לוותר בניגוד לרגש, ובמיוחד כאשר רגש זה לכאורה הוא רגש דתי. אבל חובתו של איש אחראי אשר מכריע בענין פיקוח נפש, להתרומם מעל לרגשות, ולכלכל את מעשיו רק לפי השכל הישר, וזה השכל המבוסס על דעת תורה.

הלכה, גבולות וממשלה.

הרב יוסף דוב סולובייצ'יק

רבים מוציאים ומפרסמים אגרות וקוראים שלא לוותר על אף שעל ואינם חושבים שעל-ידי אי-ויתור נשלם, חלילה, מחיר דמים גבוה. כשאיך ברירה - חייבים להילחם ולהקריב קרבנות. אבל כאשר יש ברירה, צריכים להתחשב עם חיל אדם. חיי יהודי אחד שווים כחיי עולם כולו, זך הלכה... כשמאכילים חולה ביום-הכיפורים, עושים כך עפ"י בקיאים - דהיינו רופאים. בענינים של טריטוריה, מדיניות ופיקוח-נפש - הבקיאים הם הרמטכ"ל והמטכ"ל של צה"ל וממשלת ישראל.

ביו

שורשים

לצמרות

הרב אברהם ביק (שאולי)

דגל לאומנות ישראלית חשוכה ביותר נישא בידי מלכי-הזיות של משיחיות-שקר, ומצד מעוררי "ג'יהאד" יהודי, על "טהרת הקודש", מאידך; קלסתר פניהם של מנהיגי הדור הצעיר בתנועות דתיות המתכחשים למורשה ולשורשים של גדולי ישראל הראי"ה קוק, הרב חיים זוננפלד, בעל "חזון-איש" ויצחק ברויאר; מלכי-ההזיות המשיחיות חיים חיי-רוח קיקיוניים כאילו אין להם "ספר יוחסין"-רעיוני ואין להם "שלשלת קבלה" של קנייני היהדות בכל הנוגע לקדושת חיהם של הלא-יהודים בארץ ישראל; הרב אברהם יצחק הכהן קוק, הבר-סמכא הגדול ביותר בהלכה בדור האחרון כתב: הקריאה "על האויב" בעברית לעומת הערבים אין קץ לארס שהיא יכולה לחולל; הרב יהודה הלוי אשלג, מתרגם הזוהר לעברית, צדיק תמים שעסק במסתורין, כתב: אין אני מזדהה עם השוביניזם השנוא עלי - הלאומיות חייבת בשיעור המספיק לשמירת קיומה של האומה - והמוסיף יש להקדיש לכלל האנושיות, בלי הבדל לאום או גזע; הרב זוננפלד כתב - עלינו לחוס על ארץ הצבי ועל חלקי העמים היושבים בה ולסלול דרך לשלום; הרב זלמן סורוצקין, שהיה מחשובי מועצת גדולי התורה, הסביר: ה' אמר לאברהם כי אב המון גויים נתתיך וגם בני-ישמעאל, הערבים זרע אברהם בכלל זה; כאשר אנשי "עוז ושלום" הטיחו כלפי ארגון הטרור היהודי על שעבר על "לא תרצח", הסביר "רב" אחד בבורותו, כי הכוונה היא רק לחברים בתורה ובמצוות, כלומר שמותר להרוג ערבי במזיד - ואלה קוראים לעצמם תלמידי רבי עקיבא ששנה - חביב אדם שניברא בצלם וכל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם ומלואו, או תלמידי הרב קוק ששנה: אין הדבר כדאי לישראל לעסוק בממלכה בעת שהיא צריכה להיות דמים מלאה.

גדולי הרבנים בישראל

על יחסי ישראל ושבכניהם.

ארץ ישראל מדינת

מחשבת תנועות

דתיות

הרב פנחס לדרמן

התפיסה הגלויה והתפיסה הנסתרת כלפי ארץ ישראל; כל יהודי שומר מצוות שואל מדוע שניים מגדולי היהדות הדתית, הרב סולוביצ'יק והרב מנחם שניאורסון, המנסים להשפיע על חיינו בארץ, אינם חיים כלל בארץ; הקו הדומיננטי בהסטוריה של היהדות הדתית אסר על ביטול הגלות על-ידי עלייה לארץ ורק התנועה הציונית פרצה את האיסור הזה, אבל עד היום מתקיימת בקרב היהדות הדתית השאלה - האם מותר היה להקים את מדינת ישראל?; בגישת "גוש אמונים" מתקיימת מחתרת ל"החשת הגאולה", האוסרת כל ויתור מדיני אף למען השלום, ואילו בקרב אנשי אגודת ישראל למדינת ישראל ולתורת הגאולה אין דבר משותף; על-פי האסכולה הדתית של עוז-ושלום-נתיבות-שלום גבולות מדינת ישראל יקבעו על-פי שיקולים מוסריים, מדיניים ואסטרטגיים, מה גם שממילא אין גבולות קבועים אבסולוטיים בספרות ההלכה - רבי יהודה הנשיא, למשל, קבל את הדעה שבית שאן לא נחשבת לארץ ישראל באותן שנים; תמוה שעמדת "גוש אמונים" מבוססת בעיקר על מקומות דרשניים, שאינם סמכותיים לקביעת הלכה; גם עמדת הרמב"ן, עליה מסתמכים אנשים ב"גוש אמונים" בעניין אי-החזרת שטחים בא"י ה"שלמה", היא עמדה דרשנית, העומדת בניגוד לתפיסה של הרמב"ם; כתיבת חוזה שלום עם מדינות ערב שתציל חיי אדם דוחה כל מצוה או דרישה או כוונה שלא לפנות שטחים מארץ ישראל; ראיית החזרת שטחים ככוונה להעביר יהודי על דתו הינה סילוף ההלכה; אמר רבי שמעון בר-יוחאי: גדול השלום שכל הברכות כלולות בו, ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום.

עבר

והווה

נעצר מנהיג התמאם שהורה לבצע מעשי רצח מיהמים באכזריותם'

"אין לי ענין לחיות", כתב האב השכול ושם קץ לחייו

ערבי: אני פוחד לבוא לישראל; ישראל: לא נכנסתי לעזה כבר שנה

מיון העתונות...

מנהיג התמאם שנעצר: פלשתין מן הירדן ועד הים

השייד' אחמד יאסיני, משותק בכל גופו, היה אסור שנים בכלא הישראלי ≡ שלט בלא הגבלה ברצועה ונגדה

"המחבל ירה וחסבת היכן אקבל את החורים, בראש או בבטן"

נעצר גם מנהיג תנועת התמאס ביו"ש

נפשות מתות

על-פי הבשורה לנתניהו אין היחס המספרי בין היהודים והערבים משתנה. חבל שנתניהו לא עיין בשנתון הסטאטיסטי קודם שיצא בהכרזותיו האופטימיות

לבנימין "בייבי" נתניהו יש מרפא בגרוש לכל חולי ופתרון בלירה לכל בעיה. בזורקי האבנים יש לירות, את המסיתים צריכים לגרש ובעונשים הסביבתיים- הקיבוציים יש להרבות. הכל קל ופשוט לריפוי כמו שעלת. רק דבר אחד קל יותר מטיפול באבנים, גירושם ועונשים: הבעיה הדמוגרפית, היא פשוטה יותר לפתרון משום שאין היא קיימת כלל. הדמוגרפיה אינה אלא שד שצירנו במו ידינו על הכותל. לאחר מכן צרחנו מרוב אימה ונמלטנו בדהרות אימה מהפאנטום שבראנו.

נתניהו סיפר, כי בעת שליחותו באו"ם נהג להקדיש חלק מהזמן שעמד לרשותו בעת חופשותיו בארץ כדי להיכנס ללשכה המרכזית לסטאטיסטיקה ולחשוף את מסתרי הדמוגרפיה. להפתעתו מצא כי אין, לא היתה רגם לא תהיה בעיה בעתיד. אם יתחוללו שינויים דמוגרפיים, הם יהיו לטובה בזכות היהודים שיבואו בהמוניהם והערבים שירבו ללכת. אין אפוא צורך לא בגנדי, לא בכהנא, לא במיכאל דקל ואפילו לא בשר יוסף שפירא שהיה מוכן להעניק נדוניית-הגירה לכל ערבי שיסתלק משדותינו. הג'ירפה קיימת בדמיוננו בלבד, ולמעשה אין חיה כזאת.

על-פי הבשורה לנתניהו אין היחס המספרי בין היהודים לערבים משתנה. ב-1967 הם (עכו"ם בשטחים ובישראל) היו 35 אחוז מכלל האוכלוסייה, ומקץ 20 שנה הם ממשיכים להיות 35 אחוז. הווה אומר סטאטוס-קוו מוחלט, ואם העליה תגבר רק קצת וירידת הערבים תגבר בכדי קמצוץ בלבד, ילך הרוב היהודי ויתעצם ככוכבי השמים לרוב.

כדי לחשוף את יחס המספרי בין היהודים והערבים לא צריך היה נתניהו לבזבז שעות יקרות מזמני חופשותיו בירושלים. הוא היה יכול לגלות את אותן תגליות במשרדו בניו יורק על ידי עיון בשנתון הסטאטיסטי, שיש להניח כי היה מצוי במשרדו שם. את כל מה שאמרו לו בירושלים יכול היה למצוא בעמודים 70 ו-703 של השנתון האחרון. יש רק סיבוך קל אחד: הנתונים אינם מוריס על מה שנתניהו חשף; הם מוריס על ההיפך.

בשנת 1968, הראשונה לאחר מלחמת ששת הימים, התגוררו בישראל ובשטחים 2,434,800 יהודים לעומת 1,346,200 מוסלמים ושאר עכו"ם, והאחרונים היו 35.6 אחוז מכלל האוכלוסייה. תשע שנים לאחר מכן עדיין נמצא נתניהו צודק: השיעור נותר עומד על 35.6 אחוזים. אלא שהעולם, הזמן והילודה לא עצרו מלכת ב-1976. מקץ עשר שנים מנו היהודים 3,561,400 נפש ועכו"ם 2,150,900 = 37.6 אחוז. הווה אומר שבתוך עשור, בין היתר משום שהעליה פחתה וירידת הערבים נטו נפסקה, עלה מספר המיעוטים בשני אחוזים! זהו שינוי מהיר כשלעצמו והוא ילך ויגדל. כידוע לכל - לבד מלחרש, שוטה, נתניהו וקטן - דמוגרפיה מתפשטת בטור גיאומטרי, כך שבעשור השני למניין יהיה קצב הריבוי מהיר יותר מבעשור הראשון, ובשלישי הוא יהיה מהיר יותר מבשני. כבר היום נולדים ל-2,150,900 הערבים יותר תינוקות משנולדים ל-3,561,400 היהודים!

וכאילו כדי לקעקע את נוסחת נתניהו עוד יותר הכינו השמאלנים-הדיפטיסטים-
 המלתוסיאנים שבלשכה אותה הירבה האיש שלנו בניו יורק לפקוד בביקוריו בארץ,
 תחזית לא כל כך מעודדת. בשנת 2002, שנת הבר-מצווה למי שיוולדו בשנה הקלנדרית
 הבאה, יחיו בארץ על-פי תחזית מינימום (אופטימום עליה ומאקסימום ירידה של
 ערבים) 4,065,200 יהודים לעומת 2,916,400 גויים, שיהיו 41.7 אחוז מכלל
 היושבים בארץ ובשטחים. תחזית המאקסימום כמובן עגומה יותר: 3,594,800 עכו"ם
 מול 4,365,200 בני עמנו, כלומר ההם יהיו 45.1 אחוז מכלל אוכלוסיית ארץ ישראל
 השלמה! נתניהו מסתבר: 1. ראה מהגיגי לבו; 2. אינו יודע לקרוא סטטיסטיקה;
 3. אינו מבדיל בין 45.1 ל-35.6; 4. כל שלושת הנ"ל במשולב.

כבר העמידו את נתניהו על העדר האמת בדבריו, אבל הוא בשלו. מתמיד בהבאת
 עקומות וטבלאות להמחשת אמיתותיו המופרכות. השאלה העיקרית אינה אם עולה בידו
 להוליך שולל את ציבור הבוחרים, אלא אם אין הוא מצליח להטעות את ראשי תנועתו
 שאינם מצטיינים בקריאת סטטיסטיקות ומספרים. יתכן שהוא יופיע גם בטלוויזיה
 עם ממצאיו ונתוניהו שנמסרו לו בלבד "ספיישל" בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. אם
 יופיע, מן הראוי שהציבור יתייחס לתגליותיו כמו לדברי סיר האמפרי.

DESIGN & SOCIETY
 עיצוב וחברה

© 2008, "דור תרבות/תרבות" בע"מ. כל הזכויות שמורות. Produced in Israel.

"המשורר הערבי" מסילוואן,

הוא המחנך הדתי עמנואל בן סבו

בשלושה מועדים שונים ב-1987 הגיעו למוסף לספרות של "מעריב" שירים מאת משורר ושמו חמיס טוטאנג'י, שהציג עצמו כתושב הכפר סילוואן. באותה שנה מילאתי את מקומו של העורך. החלטתי לפרסם את השירים, אני מודה, הושפעה גם משמו של המשורר וממקום מגוריו. לא בכל יום הציע משורר ערבי מסילוואן שיר עברי למוסף.

אמנם, כבר אז פירסמו סופרים עבריים יצירות בשמות ערביים בדויים, אבל תחושתי היתה שחמיס טוטאנג'י אינו מקצוען מתחזה. איכויות מסוימות של שיריו שיכנעו אותי שזהו קול ערבי אותנטי בעברית. השם חמיס טוטאנג'י נשמע לי מוכר, אבל לא החזיר לזכרוני את פרשת נהג המונית שנרצח ליד מעלה אדומים. חשד ראשון עוררה שאלת שכר הסופרים. המשורר התבקש להמציא את מספר תעודת הזהות שלו לשם נכוי מס-הכנסה במקור, אך הפנייה לא נענתה וגם לא היתה תביעה לשלם שכר סופרים. כנגד זה הגיע שיר נוסף, והתפרסם ביוני. גם הפעם לא נענתה התזכורת בעניין מספר הזהות. עברו חדשים אחדים וטוטאנג'י שלח שיר שלישי, "משאללה". לטעמי, הישיר והמרגש בשלושה. השיר נדפס בגליון ה-13 לנובמבר.

רק אז התקשר איש השבועון "כותרת ראשית" וסיפר כי מורה ועורך מאוס-אל-פחס אוסאמה מחמיד, משוכנע שהמשורר אינו ערבי. גם בספר הטלפונים ובמרשם התושבים לא נמצא כל חמיס טוטאנג'י זולת אותו נהג-מונית שנרצח ב-1985. עובדות אלה פורסמו ב"כותרת ראשית" ב-9 בדצמבר, יום פרוץ האינתיפאדה. אני פרשתי מהעריכה, שירים נוספים לא ראו אור ומאז היתה התעלומה מתויקת הראשי כבלתי-פתורה.

כמו בסיפור-מתח מעולה, נפתרה החידה מהכיוון הבלתי צפוי ביותר. השבוע, בבוקר יום שני, טילפן אדם שהציג עצמו בקול מהוסס בשם עמנואל, והוסיף שזה זמן רב הוא חייב לי התנצלות: הוא חמיס טוטאנג'י. המעט ששמעתי בטלפון על ריקעו של האיש היה כל כך מרתק ומדהים, עד שבו-בערב נועדנו לשיחה ארוכה. את עיקרה אני מביא כאן, אבל לפני הכל, במרוכז, כרטיס הביקור של עמנואל.

שמו המלא: עמנואל בן סבו.
יליד 1964. בן בית שאן. רווק. לא גבוה. עגלגל. חייכן. התשיעי בשנים-עשר אחים. האב יליד האי מיורקה, ספרד. האם, בת העיר מקנס, מרוקו.
כיפה סרוגה. כל חינוכו ממלכתי-דתי מובהק, שש שנים ביסודי בבית-שאן, ישיבת "בני עקיבא" בשדה יעקב (סיים כיתה י"ב ב-1982, כשפרצה מלמחת לבנון). בוגר ישיבת ההסדר במעלה אדומים (בהנהלת הרבנים יצחק שילת וחיים סבתו), שהה בה ארבע שנים וחצי, בתוכן 18 חדשי שירות צבאי ב"גבעתי". בעל תעודת הוראה. נחשב למצטיין במיוחד בלימודיו ועל כך תעיד העובדה שניתן לו מיד לשמש כמחנך כיתה י"ב בכפר הנוער הדתי "הודיות" שבגליל התחתון, ליד קיבוץ לביא. כותב בקביעות "כתבות צבע" למקומון "ידיעות הגליל".
זה, על רגל אחת, האיש שמאחרי מסיכת המשורר הערבי: המחנך הלאומי-דתי הצעיר, עמנואל בן סבו.

* חנוך

ברטוב *

* שנים שומעים וקוראים את תורתם של ראשי הישיבות ומוסדות-חינוך שלמדת בהם יותר מ-16 שנה. איך התפתחה אצלך עמדתך האישית על מעמדם וזכויותיהם של הערבים בארץ-ישראל, המנוגדת למקובל בציבור שאתה נמנה אתו?

"הרגע שבו ידעתי שכבר אני לא שייך, הוא הרגע שבו ישבתי בישיבה וכתבתי את השיר "משאלה", אומר עמנואל בן סבו. הוא מספר על ארוע שקרה ב-1985, כשיחידתו (במסגרת ישיבת ההסדר, כששירת ב"גבעתי") היתה בדרכה צפונה. "בצומת גולני לא ציית נהג המכונית שלנו לתמרור "עצור" ונכנסנו במשאית ערבית עמוסה בלימונים. המראה כולו היה מחריד. בקבינה היו שני תינוקות ושני מבוגרים התינוקות ואחד המבוגרים היו מוטלים הרוגים בצומת. "כשהגיעה המשטרה הצבאית, שאלה שוטרת אחת, מטופשת, "מי זהק" כשאמרו לה ששני התינוקות המרוסקים הם ערבים, היתה תגובתה: "משאלה!". . . שוטרת בצבא הגנה לישראל רואה שני תינוקות שלא טעמו טעם חטא וזו תגובתהק!" "בלילה, בגשם זלעפות, כתבתי את השיר. כששבתי ללימודים בישיבת מעלה אדומים, עשיתי בו שינויים. זהו שירי הראשון, אם כי התפרסם אחרון. אז נולדה בלבי המחאה, נקבעה עמדותי שרק ברבות הימים ביררתי אותה לעצמי אינטלקטואלית ומעשית". מתברר שהיו עוד רגעים כאלה שהשפיעו מאוד על בחור הישיבה הצעיר. היו שאלות שהתעוררו אצלו תוך כדי לימוד.

"הציקה לי אותה סוגיה בגמרא, מסכת ברכות, דף ג' עמוד ב', כשבאים אל דוד המלך ואומרים לו: עמך ישראל זקוקים לפרנסה, ותשובתו היא: לכו והתפרנסו זה מז מזה. וכשאומרים לו: "איך הקומץ משביע את הארי ואיך הבור מתמלא מחוליותו", מציע דוד מלך ישראל: "לכו ופשטו בגדוד".

"שאלתי אם כדי לפתור בעיות כלכליות מותר להרוג בני-אדם, והתחילו להביא כל מיני תירוצים. דיברו על מלחמת מצווה, אמרו שיש דברים שאינני מביין ואינני צריך לשאול ועוד כיוצא באלה.

"לא הרפיתי מהשאלה עד שהגעתי לראש הישיבה, ודווקא הוא הזכיר בשיחתנו את ביקורתו של החת"ם סופר על דוד המלך, שבמקום להנהיג את העם הוא מתיר שפיכות דמים. בדרך כלל מעלימים מהחניכים עמדה זו של החת"ם סופר".

את המשל הזה מביא עמנואל בן סבו כדי לתאר איך הלכה והסתדקה אצלו "כל התפיסה של שחור לבן. הן אני הייתי בכיתה י"ב, כשנשלחנו לעשרה ימים לימית, למנוע כביכול את הפינוי, לעשות קומזיצים עם צחי הנגבי". כלומר, כל זה עוד לפני אותו ארוע בצומת גולני.

זיכרון קשה נוסף הוא מתקופת השירות השניה בלבנון:

"באחת מאותן פעילויות יזומות שלנו בחירבת רוחה, באמצע הלילה, נכנסנו לבית יפה מאד. אתה רואה מולך אנשים חסרי אונים, נבוכים, עומדים מהצד, ואתה מבצע חדירה כזו מדהימה. בסדר, מוכרחים לעשות את זה, אבל אפשר היה גם אחרת. אחד החיילים עלה על השיש במטבח, התחיל להוציא את הכלים מהארונות ולנפץ אותם. "אגב עוד בפעולה קודמת לא כל-כך רצה המפקד לצרף אותי, כי שמע שיש לי תפיסה קצת לא מקובלת מבחינת טוהר המידות, ובפעילות הראשונה השאיר אותי כשומר מאהל. היה אתי שם חבר, בחור מקבוצת שילר, ונקשרנו מבחינה רעיונית. "נודע לנו שבשעת הסריקה סחבו לא רק חיילים כסף ודברים אחרים, אלא אחד המפקדים גנב רובה ציד לעצמו. עשינו משהו מאוד חריג. בטלפרינטר העברנו מחאה לפיקוד, בחתימת שנינו, אבל תגובה עליה לא הגיעה עד היום".

* למה התכוונת כשאמרת שכתוצאה מכל אלה פיתחת בהדרגה השקפה "אינטלקטואלית ומעשית" משלך?

"מלת המפתח היא, שאיך כיבוש נאור. אם אינך רוצה לדכא - אל תהיה כובש. עקבתי אחרי המאבק בין אנטון שמאס לא.ב. יהושע. אני לא הצלחתי להביך את יהושע. המשנה הסדורה שלי היא בהחלט "שטחים תמורת שלום", ולא כסיסמה ריקה. ראינו שבדרכים של כוחניות ואלימות זה לא הלך, ואסור שזה יילך. "מוכרחים להגיע לפשרה כלשהי. מדינאים מוסמכים צריכים לשבת ולחפש פתרון פשרה. לא רבנים - מדינאים. אם כי בניגוד לחושבים שהתורה היא רק ברשותם, הפנקסנים החדשים של הקב"ה, יש לתפיסתי אחיזה הלכתית. היהדות של הרב משה לוינגר ושל אריק שרון היא לא היהדות שלי, ואני מניח שגם לא שלך".

* מהי היהדות שלך?

"פשוטה מאוד - אני מעדיף בני אדם חיים על הרבה קילומטרים מתים. שיהודים יחיו כאן לצד אנשים אחרים, פלשתינים או איך שירצו לקרוא לעצמם, ביחסי אחווה ושלום. זאת בהחלט אפשרות אמיתית, אבל לא כשאת מי שכבר עשרים שנה לא נלחם נגדנו - ירדן - אנחנו מציגים כאויב. "התפיסה של אדמה מקודשת זרה לי. השאלה היא אם דם האדם אינו יותר מקודש, הדם והאדם. האדמה הזאת דוויה כל כך הרבה דם, עד שהתחילה להצמיח אני לא יודע מה. לי היתה בעיה בבחירות האחרונות - להצביע בעד מימ"ד או בעד מפ"ס. אחרי שיחות עם אנשי מפ"ס, שאהדתי את הרעיון שלהם, אך כיוון שהרעיון הדתי קרוב אלי, הצבעתי בכל-זאת בעד מימ"ד. לצערי לא עברה את אחוז החסימה".

* איך הגיבו מוריך על השינוי בהשקפותיך?

"אני יכול לדבר על ישיבת מעלה אדומים. ראש ישיבה חדש שהגיע מקנדה, פרופ' נחום אליעזר רבינוביץ, הכניס גישה כל-כך שונה, שאחרי כל שיחה שלו צריך לבוא הרב שילת ולאזן. בשנה האחרונה היה הרב הישיר שלי. הוא מאלה שחותמים עם הרבנים מיטל וליכטנשטיין, והוא שונתן עכשיו את הטון".
בכבוד רב הוא מדבר גם על ראש הישיבה הרב סבתו:
"עם הרב סבתו היתה לי שפה משותפת. הוא כותב שירים. הראיתי לו גם את שירי, כמובן בלי השם הערבי. הוא הביך את עמדתי, אבל לא קיבל אותה".

* "השם הערבי", חמיס טוטאנג'י. מה פתאום בחרת בשם הזה למשורר שבך?

"באפריל 1985, למחרת רצח נהג המונית, דוד כספי, ליד מחצבת ענתות, נרצח בצומת מעלה אדומים נהג מונית ערבי, חמיס טוטאנג'י, שלא נאשם בשום פשע. הייתי אז בישיבת מעלה אדומים ורצח זה זיעזע אותי. באיזשהו מובן הזדהיתי מאוד עם אותו נהג שנרצח סתם ככה. עכשיו תשאל אותי בוודאי מדוע הזדהיתי עם חמיס טוטאנג'י ולא עם דוד כספי. אני רואה שאתה לא שואל?"

* מדוע עלי לשאול? ומדוע עם טוטאנג'י דווקא?

"מפני שאצלנו לא יכולה להיות כל השוואה בין יהודי לערבי. אנחנו השלטון. אנחנו הכוח. אותך לא עוצרים ברחוב להוציא תעודת זהות ומייבשים אותך חצי שעה ברחוב, לפני הבית שלך. לך לא נכנסים לנשמה בשתיים לפנות בוקר. אותך לא תופסת משטרה ומכה עם סיבה ובלי סיבה. אתה בסטטוס שונה לגמרי".

* ולכן בחרת לכתוב את שיריך בכינוי חמיס טוטאנג'י?

"אני לא רק חמיס טוטאנג'י. אני הערבים. אני הפה של הערבים. אני הפה של הערבי שאני. בתוכי יש ערבי קטן".

* למה כוונתך?

"הערבי הקטן שבי הוא כזה, שכשאבי סספורטס נרצח, אני נורא כועס עליו, על הערבי הקטן. אבל כשאני שומע על "החריגות" שאיך להן סוף, על הפגיעות במשפחתו ובחבריו של הערבי הקטן שבי, אני בוכה אתו, והבכי הוא השירים. במקום לשמור את הדמעות לעצמי, אני מפזר אותן".
חידת המחנך הלאומי-דתי עמנואל בן סבו, שהוא גם המשורר הערבי טוטאנג'י, מעמיקה.

* מה שאתה קורא "הערבי הקטן שבי" הוא האדם שבך? איך מתבטא כל זה בעבודתך החינוכית?

"אצלי היתה נקודת-המפנה בצומת גולני. שנתיים אחרי התאונה וכתובת "משאללה", חזרתי למקום הזה. כפר הנוער שאני עובד בו, "הודיות", נמצא תחנה אחת לפני הצומת. את משנתי הפוליטית קשה לי להחזיר בתלמידי.
"מוזר להם לשמוע את המחנך שלהם מדבר ברוח כזאת, כשכל האחרים, בהם המנהל, יקב קופלוביץ, משמיעים מנגינה אחרת. כל ערב יש לי שעת מועדון עם היוד-ביתים. קראתי להם את "התעוררו, שותי הקפה", מכתב הקיבוצני על השולחים את החיילים לשרת השטחים, שהתפרסם ב"שדמות".

* ומה אומר המנהל?

"אתמול (ביום ראשון השבוע) נתן הרצאה לתלמידי י"ב, דיבר על "הלכות מלכים" של הרמב"ם, הדגיש את גודל חטאם של המרחמים על רשעים. ציטט מהרמב"ם דברים מזעזעים בגנות חיילים שאינם זוכים לנצח במלחמה משום שהם מתייחסים אל האויב כאל בן-אדם. זה נורא קומס אותי. לא יכולתי לעבור על כך בשתיקה. הרי אנחנו לא רובוטים. יש לנו רגש אנושי".

* שאלתי היתה שונה: איך מגיב המנהל על הדברים שאתה אומר לחניכך?

"הוא לא כל-כך מודע לזה, ורכז ההדרכה פונה גם הוא לכיוון יותר שפוי".

* אבל האם אתה מודע לזה, שדבריך אלה יעוררו הדים, בעד וגם נגד?

"בהחלט. הגיע הרגע לומר את הדברים האלה".

* מצד שני, אם הטילו על איש צעיר כמוך להיות מורה ללימודי היהדות ומחנך של 48 יוד-ביתניקים, מעריכים אותך מוריך כנראה מאוד, אמת?

פעם ראשונה מגיב עמנואל במבוכה רבה, ומאשר בלחישה:
"כן... גם הייתי תלמיד מאונן. עוד בהיותי תלמיד, ייעד אותי ראש הישיבה, הרב סבתו, לעבודה חינוכית ובשעות אחר הצהריים שלח אותי ללמד. (בחיוך) עכשו הציעו לי שאסע בשליחות לספרד לשנתיים. בינתיים השבתי בשלילה".
שלוש שעות ביום מלמד עמנואל יהדות וספרות וכל ערב פעילות חינוכית מהסוג שהזכיר למעלה: קרא לתלמידיו את מכתבו של הרב יואל בן נוך ב"נקודה", ניהל דיון מקורי על היחס לפועלים ערבים וכיוצא באלה.
"חובתי להיות מחנך תחילה ורק אחר-כך מורה, ואני משתדל לגרות אותם למחשבה גם בשאלות תורניות מובהקות".
אבל מה הניע אותו, לפתע פתאום, להסיר את המסווה, שלא היה כל סיכוי לגלותו דרך אחרת.

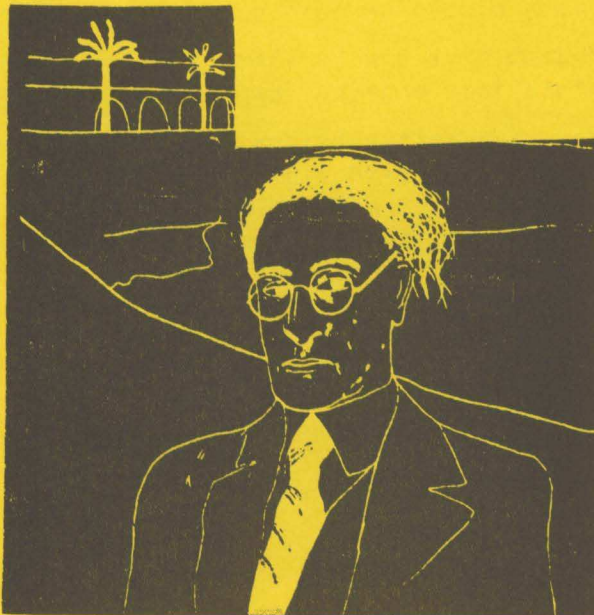
* למה טילפנת אלי הבוקר?

מאז השיר האחרון שפירסמת, עד לפני כחדשיים וחצי, היתה לי בצורת מאוד קשה. שלשום, במוצאי שבת, בבת אחת, כמעט בלי מחיקות, אני יודע שזה קצת מוזר, כתבתי עשרים שירים. בשבוע האחרון לא ידעתי מנוחה. אנחנו כרגע בנקודת רתיחה שאיך ממנה מנוס - ניאליץ לפנות לכאן או לכאן. גם אם יצחקו שמיר וארנס עד מחר שלא מדברים עם אש"ף, ההיסטוריה עושה את שלה, הגלגלים כבר נעים. "בשירים האלה אני דואג גם ליהודי. אם אני מחלק את עצמי - הערבי שבי, זה שאתה קראת לו "האדם שבי", דואג ליהודי שבי. כרגע נפתחה אולי איזו פירצה, אבל יכול להיווצר גם מצב הפוך, ואז יכתוב קישוף שוב, שכל העולם נגדנו... "אז במוצאי-שבת, כשכולם ראו את האירוויזיון, בהם גם השותף שלי לחדר, כתבתי במכה אחת את עשרים השירים האלה. התקשרתי אתך כדי לספר לך, אבל אתה הקדמת והזמנת אותי לשיחה הזאת, כאילו נדברנו בינינו".

* * *
* *
*

כן, כך חשתי גם אני, כאילו נדברנו בינינו. את כל שיחתנו מלווים שידורי הטלוויזיה ליום הזכרון לחללי צה"ל, דברי אם הבנים פנחס ויאיר מרנין, שבאחד מימי מלחמת יום הכיפורים איבדה את שניהם, דברי "משפחת הבופור", הורי הנופלים במקום ש"נכבש בלי אבידות".

המורה, בן 25, רך-הסבר ובעל הרתיחה המוסרית הפנימית יושב לפני, ואני מחזיק בצור שיריו החדשים של חמיס טוטאנג'י. מציפה אותי שמחה של ציפיתי לה: אין דבר יהודי יותר מאותו "ערבי קטן" שבנפשו של המחנך הדתי עמנואל בן סבו, מהתעקשותו לכתוב את שיריו כחמיס טוטאנג'י.

ה נושא .

והספרות .

מאויב לאוהב

שמואל יוסף עגנון

עד שלא נבנתה תלפיות היה מלך הרוחות מושל שם בכל הארץ, וכל שריו ועבדיו רוחות עזים וקשים יושבים שם בהר ובעמק בגבעה ובגיא ועושים כל מה שלבם חפץ, כאילו להם בלבד ניתנה ארץ.

פעם אחת נזדמנתי לשם, ראיתי שהמקום נאה והאוויר צח והרקיע תכלת טהורה והארץ רחבת ידיים, טיילתי לי להנאתי. פגע בי רוח. אמר לי, מה אתה עושה כאן? אמרתי לו, מטייל אני, אמר לי, מטייל אתה? טפח על ראשי וזרק את כובעי, כפפתי אצמי להרימו, פיזר את בגדי והפכס על ראשי ועשאתי לצחוק. העברתי בגדי מעל ראשי, עמד הרוח והפילני לארץ וצחק צחוק פרוע. הגבהתי את עצמי ועמדתי, הטיח בי וצעק, כלך ולך, כלך ולך.

ראיתי שאיני יכול לדון עם מי שתקיף ממני והלכתי לי. חזרתי לעיר ונכנסתי לתוך ביתי, קצרה עלי נפשי ויצאתי. מדעתי או שלא מדעתי הביאוני רגלי לתלפיות. נזכרתי כל שעשה לי הרוח. לקחתי בד ויתדות ותקעתי לי אוהל, מפלט מרוח סועה וסער.

לילה אחד ישבתי שם. כבה האור פתאום. יצאתי לראות מי כיבה אורי. מצאתי את הרוח עומד בחוץ. שאלתי אותו, מה אתה מבקש? הטיח על פי ותקע באזני. חזרתי ונכנסתי לתוך אהלי. הסיע יתדותי ונתק את חבלי והפך את אהלי ופיזר את ריעותי. אף בי פגעה ידו וכמעט שהפילני.

ראיתי שאיני יכול לו. נטלתי את רגלי וחזרתי לעיר.

חזרתי לעיר וישבתי בין החומות. קצרה נפשי עלי ובקשתי לצאת למקום אויר נאה. מאחר שאין בכל הארץ כאוירה של תלפיות הלכתי לתלפיות. וכדי שלא יתעללו בי הרוחות לקחתי עמי נסרים ועשיתי לי צריף. הייתי סבור שמצאתי לי מנוחה והרוח סבור היה אחרת. לא יצא היום עד שהקיש עלי גני וזיעזע את הדפנות. לילה אחד הסיע את כל הצריף כולו.

הרוח הסיע את צריפי והעמידני בלא מחסה. נטלתי את רגלי וחזרתי לעיר.

מה שאירע לי פעם ושתי פעמים אירעני שלישית. באתי לעיר וקצרה עלי ישיבתי. ולבי הוי לבי מושכני למקום שהבריוני משם.

אמרתי ללבי, אי אתה רואה שאי אפשר לנו לחזור למקום שגרשוני משם. ומה שאי אפשר הרי אי אפשר. ואילו לבי דעה אחרת היתה לו. ואם אלף פעמים אמרתי אי אפשר היה לבי אומר לי אלף פעמים ואלף אפשר ואפשר.

הבאתי עצים ואבנים ובניתי לי בית.

לא אשבח את ביתי, כי קטן הוא ולא אתבייש בו בשביל שיש גדולים וטובים ממנו. ביתי קטן, אבל מקום יש בביתי לאדם שכמותי שאינו מבקש גדולות.

ראה הרוח שבניתי לי בית. בא ושאלני, מה זה. אמרתי לו, בית הוא. צחק ואמר, חייך שלא ראיתי עוד דבר של צחוק כבית זה שאמרת. צחקתי אף אני ואמרתי לו, את שעדיין לא ראית אתה תראה. צחק ואמר, בית זה מהו? צחקתי ואמרתי בית הוא בית. צחק ואמר לי, אלך ואבדוק. פשט את ידו ובדק את הדלת. נשברה הדלת ונפלה. פשט את ידו ובדק את החלונות. נשברו החלונות ונפלו. לבסוף הגביה עצמו ועלה לגג. כיון שעלה נפל הגג. צחק בי הרוח ואמר, ביתך שבנית היכן הוא? אף אני שאלתי, היכן ביתי. אבל לא צחקתי.

בראשונה כשהיה הרוח מגרשני הייתי חוזר לעיר. לבסוף אירעו דברים שלא נתנו לי לחזור לעיר. רבצתי בין המשתפיים ולא ידעתי מה אעשה. לחזור לעיר אי אפשר, מפני דברים שאירעו שם, לחזור לתפיות אי אפשר, מפני הרוח שמגרשני ולעשות לי אוהל או צריף, והרי אין להם קיום, לבנות לי בית קטן, והרי אף הוא לא עמד בפני הרוח. או אולי, מה טעם לא עמד בפני הרוח, מפני שהיה קטן ודל, ואילו היה גדול וחזק היה עומד. לקחתי לי עצים חזקים וקורות ואבנים גדולות וטיח ומלט ושכרתי לי פועלים טובים ועמדתי עליהם ביום ובלילה. אף חכמתי עמדה לי, שהעמקתי את היסודות.

נבנה הבית ועמד על תלו.

כיון שעמד הבית בא הרוח והקיש על התריסים. שאלתי, מי מקיש כאן על חלוני? שחק ואמר, שכך. אמרתי לו, מה מבקש שכך משכנו כליל סועה וסער? צחק ואמר, שכך בא לברך את שכנו לחנוכת הבית. אמרתי לו, וכי דרכו של שכך לבוא בעד החלונות כגנב? בא והקיש על הדלת. אמרתי לו, מי מטיח על דלתי? אמר הרוח, אני הוא שכנך. אמרתי, שכני אתה, בוא והכנס. אמר לי, הרי הדלת נעולה. אמרתי לו, הדלת נעולה, נראה הדבר שנעלתי אותה. השיב הרוח ואמר, פתח. אמרתי מתיירא אני מן הצינה, המתן לי עד שתצא החמה ואפתח לך.

כיון שיצתה החמה יצאתי לפתוח לו ולא מצאתיו. עמדתי לפני בתי וראיתי שכל הארץ שממה, לא אילן ולא גן, כי אם עפר ואבנים. אמרתי לי, אטע לי גן.

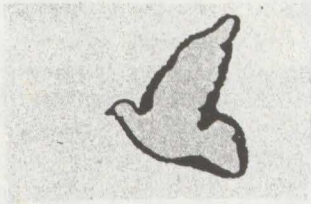
לקחתי מעדר ועדרתי בקרקע. כיון שנחרשה הקרקע הבאתי לי שתילים. באו גשמים והשקו את השתילים. באו טללים והפריחו אותם, באה החמה והצמיחה אותם. לא היו ימים מרובים עד ששתילים ששתלתי נעשו אילנות בעלי ענפים.

עשיתי לי ספסל וישבתי בצלם.

לילה אחד חזר הרוח ובא והטיח באילנות. מה עשו האילנות, הטיחו בו ברוח. חזר הרוח והטיח באילנות. חזרו האילנות והטיחו ברוח. לא קמה בו עוד רוח. נפנה והלך לו.

מכאן ואילך נתנמכה רוחו של רוח ובא בדרך ארץ. והואיל שהוא נוהג עימי בדרך ארץ נוהג אף אני עמו בדרך ארץ. כשהוא בא יוצא אני לקראתו ומבקש ממנו לישב עמי על ספסל שבגן שבין האילנות. והוא בא ויושב, וכשהוא בא מביא עמו ריח טוב מן ההרים ומן העמקים ומניף לי כמניפה. ומאחר שהוא נוהג כבעל תשובה גמור איני מזכיר לו מעשיו הראשונים. וכשהוא פורש ממני והולך לו אני מבקש ממנו שיחזור ויבוא, כדרך שנוהגים עם שכך טוב. ובאמת שכנים טובים אנו, ואני אוהב אותו אהבה גמורה. ואפשר שאף הוא אוהב אותי.

ארת הקפואים העצבים

ע'סן כן פני -

כשיצאנו מיפו לעכו לא היה בזה כל טרגדיה. היינו כיוצאים מדי שנה לבילוי ימי-חג בעיר אחרת. בעכו עברו עלינו ימים רגילים, שלא היה בהם דבר חורג מן המקובל, ואני אף הפקתי מהם הנאה, לפי שהם השביתוני מן הלימודים. מכל מקום, רק בליל ההתקפה על עכו החלו הדברים להתחורר אט-אט. אותו לילה עגום ומר עבר עלינו בין שתיקת הגברים ותפילות הנשים. אני ואתה וכל בני-גילנו היינו קטנים מכדי שנבין את הסיפור מתחילתו ועד סופו, אבל באותו לילה השכלנו להבין דברים הרבה. לעת בוקר, שעה שנסוגו היהודים באיומים זועפים, ניצבה משאית גדולה בפתח ביתנו ולתוכה נזרקו בתנועות-ידיים נחפזות וקדחתניות מיטלטלים וכלי-שינה פשוטים. עמדתי שעון אל הקיר הבית העתיק וראיתי את אמך עולה למכונת, אחר-כך עלתה דודתך, ולבסוף הקטנים. אביך הטיל אותך ואת אחיך על החפצים, ואחר-כך חטפני מפניתי ונשאני למעלה ראשו כדי להטילני לתוך כלוב-הברזל שעל גג הנהג, שם מצאתי את אחי ריאד'. ובטרם אברור לעצמי מקום נוח לשבת בו, עקרה המכונת, ועכו היקרה החלה להסתתר מאחורי פיתולי הדרכים העולים אל ראש-הנקרה.

יום מעונן היה, וצינה חלפה בגופי. ריאד' ישב בשקט רב, רגליו מורמות על מעקה הכלוב, גבו שעון אל חפצים שונים, ועיניו תלויות בשמיים. אני שיכלתי ידי על ברכי והסמכתי פני אליהן. שתקתי. מטעי התפוזים חלפו על-פנינו. פחד כוסס בנו. המכונת טיפסה בנשיפה קשה על-פני העפר הרטוב. אי-משם הדהדו יריות רחוקות, כאילו בירכונו לשלום.

כשהגיחה במרחקים ראש-הנקרה, עמומה בתוך האופק הכחול, נעצרה המכונת. הנשים ירדו מבין המיטלטלים וניגשו אל פלח שישב ישיבת-קרפדה בצד הכביש וקלת-תפוזים לפניו. הן נשאו עימן את התפוזים, וקול יללותיהן הרטיט באוזנינו. אביך ירד מאצל הנהג והושיט ידו לקבל תפוז. הוא התבונן בו באלם, ואחר-כך פרץ בבכי כתינוק.

בראש-הנקרה עמדה המכונת שלנו בין מכונות רבות אחרות, והגברים מסרו את נשקם לשוטרים שהופקדו שם למטרה זאת. בבוא תורנו ראיתי את הרובים והמקלעים נערמים על השולחנות, ואת תור המשאיות חודר לשטחה של לבנון ומתפתל בפיתולי דרכיה, הרחק מארץ התפוזים. אז פרצתי בבכי גם אני. אמך התבוננה בתפוז שבידה. בעיני אביך נצנץ זיוום של כל עצי התפוזים שהשאיר ליהודים, כל אותן עצים טובים ובריאים שקנה אחד-אחד. הדמעות זלגו על פניו גם בנוכחות קצין-המשמר. בהגיענו לצידון, לעת ערב, נהיינו פליטים.

*
* *

הדרך מלאה אותנו. אביך נהיה קשיש יותר, ונראה כמי שלא טעם תנומה זמן רב. הוא עמד ברחוב מול המיטלטלים המוטלים על הארץ, ואני דימיתי בליבי שלו ניגשתי אליו לומר לו דבר-מה היה מתפרץ: "ילען אבוך ילען...". שתי קללות אלו נשקפו על פניו בבהירות. גם אני, הילד שקנה תלמודו בבית-ספר דתי שמרני, פקפקתי אותה שעה אם האל רוצה באמת באושרם של בני-אדם. פקפקתי, אם באמת אל זה שומע כל ורואה כל. התמונות הצבעוניות שחולקו לנו בכנסיית בית-הספר, ואשר

הציגו את האל רוכן על ילדים ומחייך להם, היו בעיני עתה כאותם שקרים של עסקני בתי-הספר השמרניים הטורחים לקבלת תרומות. לא היו לי ספיקות אז, שגם האל, אותו הכרנו בפלשטין, עזב אותנו, ושהוא פליט במקום אחר ואינו מסוגל לכלכל את מעשיו שלו. ידעתי אז שאנו הפליטים, בני-אנוש, הקורסים על המדרכות ומחכים לגורל, אנו ורק אנו אחראים למציאת קורת-גג. הכאב החל משחז את השכל הזעיר והתמים.

הלילה מפחיד. החשיכה שירדה עלינו אט-אט מילאה את ליבי אימה. המחשבה על שינה במדרכת הרחוב חידדה את בשרי. הפחד היה קשוח ואכזר. לא היה איש המוכן לאמץ את ליבי, ואני לא הייתי מסוגל לבקש הגנה ממישהו. מבטו האילם של אביך החדיר בליבי פחד חדש. התפוז ביד אמך הבעיר אש בראשי. הכל שותקים היו, נועצים מבטיהם בדרך השחורה ומצפים לגורל שיגיח אי-מזה ויעניק לנו פתרונות לבעיותינו וקורת-גג לראשנו. ואמנם, בא הגורל במפתיע. הוא בא בדמות דודך, שהקדים אותנו בבואו לעיר.

דודך מעודו לא ייחס חשיבות רבה למידות הטובות, וכשמצא עצמו על-פני המדרכה, כמונו, עקר מליבו כל נטיה למידות אלו. הוא שם פעמיו אל בית שבו מתגוררת משפחה יהודית, ופתח את הדלת. הטיל את חפציו בפנים ונשא אל בני המשפחה את פניו הזועפים. "לכו לפלשתינ!" אמר להם בלשון ברורה. אבל הם ודאי לא הלכו לפלשתינ, אלא נתייראו מיאושו והתכנסו כולם בחדר אחד, מפנים לו קורת-גג וחצר.

הולכינו דורך אל חדרו, גדש אותנו בין מיטלטליו ובני-ביתו, ואנו השתרענו על הרצפה, התכסינו במעילי הגברים ונמנו את שנתנו. כשהקצנו בבוקר הסתבר לנו, כי הגברים הוציאו את לילם בישיבה על כסאות. הטרגדיה החלה מדדה לתוך נפשותינו.

בצידון לא שהינו הרבה. חדרו של דודך צר היה מהכיל את מחציתנו, ואף-על-פי-כן שהינו בו שלושה לילות. אמך דיברה אל ליבו של אביך, שיאות לחפש עבודה כלשהי, או שנושב אל התפוזים, אבל אביך צעק בחיפה והיא שתקה. דאגות המשפחה החלו להטרידנו. את המשפחה המאושרת והמלוכדת השארנו מאחורינו והבתים והחללים.

לא אדע מנין הביא אביך כסף. יודע אני, שהוא מכר את הזהב שקנה לאמך בימים שביקש את אושרה ואת גאוותה בו, אבל זהב זה לא העניק בתמורה דבר העשוי לפתור את בעיותינו. ודאי מצא מקור אחר. האם לווה? האם מכר משהו אחר שנשאו עימו, בלי שנוכל לראותו? אינני יודע. אך זוכר אני שעברנו לכפר בסביבות צידון, ושם ישב אביך בגזוזטרה הסלעית וחייך בפעם הראשונה. הוא חיכה לחמישה-עשר במאי כדי לשוב בעיקבות הצבאות המנצחים.

ובא החמישה-עשר במאי אחרי ציפיה מרה. בשעה שתיים-עשרה בדיוק, בהיותי שקוע בשינה, בעט בי אביך ברגלו וקרא בקול צוהל: "קום וראה את כניסת הצבאות הערביים לפלשתינ!" קמתי כמטורף. ואז גלשנו כולנו מן הגבעות והחשנו רגלינו היחפות אל הכביש המרוחק כדי קילומטר מן הכפר. אורות המכוניות הבליחו מרחוק, בעלותם אל ראש-הנקרה. הצינה תקפה אותנו בהגיענו לכביש, נשימתנו נתקצרה, וצעקות אביך מילאו את עולמנו. הוא רץ אחרי המכוניות כילד וקרא לחיי החיילים. הוא צעק בקול ניחר, נשימתו חרקה. רצנו לצידו וצעקנו עימו. החיילים הטובים הביטו בנו מתחת לקסדותיהם בקפאון ובאלם. הליכתנו מעייפות, אבל אביך רץ בחמישים שנותיו, שלה מכיסיו גלוליות-טבק וזקרן אל החיילים. קרא לנצחונם. ואנו, תמיד לצידו, רצים כעדר-עיזים קטן.

לפתע נסתיימה שיירת המכוניות, ואנו שבנו אל הבית באפיסת-כוחות ובנשימה שורקת. אביך החריש, וגם אנו לא היינו מסוגלים לדבר. בנפול אורה של מכונית עוברת, ראיתי דמעות זולגות על לחייו.

אחר-כך התנהלו הדברים בעצלתיים. ההודעות הטעו אותנו, והמציאות בכל מרירותה תיעתעה בנו. האלם שב מחדש אל הפנים, ואביך לא נתנו ליבו לדבר עוד על פשתין ועל העדר המאושר במטעיו ובבתיו. אנו היינו כותלי הטרגדיה העצומה, שאפפה את חייו החדשים; וכמו-כן היינו אותם ארורים שבנקל מגלים, כי העליה אל ההר השכם בבוקר על-פי הוראותיו פירושה להסיח דעתנו מסעודת-הבוקר.

ואז החלו העניינים להסתבך. כל דבר פעוט הבעיר את חמתו. בזכרוני חרות אותו יום בו ביקש מישהו דבר-מה ממנו, וכיצד הוא קפץ ממקומו והחל מרטיט, כאילו היכהו ברק, ועיניו להטו בפנינו. מחשבה ארורה מצאה דרכה לראשו, ונדמה היה לו שיכול הוא לשים קץ לצרותיו. הוא הפליט דברים עמומים וסב סביב עצמו. אחר-כך התנפל על תיבה, שהבאנו אותה מעכו, והחל מפזר את כל אשר הכילה, בתנועות עצבניות מפחידות. אמך עמדה על כוונתו והחלה מסלקת אותנו מן החדר ומצווה עלינו לנוס אל ההר. אבל אנו ניצבנו ליד החלון והצמדנו אוזנינו אל תריס-העץ. אחוזים אימה שמענו אותו צועק: "אהרוג אותם ואהרוג את עצמי! די לי. אני רוצה..."

לבסוף נבלע קולו. הצצנו מבעד לחרכי הדלת וראינו אותו מוטל על רצפת החדר, מתנשף בכבידות. הוא בכה בחריקת-שיניים, בעוד אמך הצטנפה בפניה והסתכלה אליו בבעתה.

תחילה לא הבינונו פשר דבר, אבל כשראיתי את האקדח השחור מוטל אף הוא לצידו, הבינותי הכל. בהלה תקפתי, כאילו ראיתי מפלצת פוסעת לקראתי, ופתחתי בריצה אל ההר.

וכשהייתי עולה ומתרחק מן הבית, הרגשתי שבה בעת אני מתרחק מילדותי. הרגשתי, שחינו שוב אינם אותם חיים מהנים שאפשר לחיותם בשקט. הבינותי אז, שהדברים הסתבכו עד כדי כך, שלא ניתן עוד לפותרם אלא בעזרת כדור בראשו של כל אחד מאתנו. יש, איפוא, לשקוד על התנהגות טובה והופעה נאה. יש להימנע מבקשת אוכל ולו במחיר רעב. יש לשתוק כאשר האב מדבר, ולנווד בראשו תוך חיוך אם יאמר: "עלו אל ההר, ואל תשובו לפני הצהריים".

בערב, ברדת החשיכה, חזרתי לבית. אביך שכּיב-מרע היה, ואמך ישבה לידו. עיני כולכם נצנצו כעיני חתולים, ושפתותיכם דבקו אלו לאלו, ונדמו לצלקות שנותרו מפצע ישן שלא נתאחה ד-צורכו.

הייתם מוערמים שם בדוחק, רחוקים מילדוכם, כפי שהייתם רחוקים מארץ התפוזים. זכרתי דבריו של פלח אשר אמר, כי התפוזים נובלים בהתחלף הידיים המטפלות בהם.

אביך היה שכּיב-מרע ומוטל במיטתו. אמך בלעה את דמעות הטרגדיה, שלא סרה מעיניה עד היום הזה.

נכנסתי לחדר בחשאי, כמנודה, ובפגוע מבטי בפני אביך הקודח מעוצמת חרונו ראיתי גם את האקדח השחור מונח על השולחן הנמוך, ולידו תפוז.

התפוז היה יבש ומצומק.

* * *

לעין חרוד

עמוס קינן

*

מה יש לערכוש לעשות בעין חרוד. מחמוד לא עונה. אבל גם אני לא יודע. עין חרוד בדרך שלי, כך אמר. בדרך לאן. ואני יודע בינתיים רק דבר אחד, והוא שאין בכוונתנו להרוג איש את רעהו. אבל זה כל מה שאני יודע. בדרך אדוני אפקיד רוחי, שר יוהאן סבסטיאן באך. חליל צלול ונוגה מלווה אותי. אני שותק, חושב לעצמי מתי סוף סוף אחליט גם אני את רוחי להפקיד. אף פעם, עד היום, לא הפקדתי אותה. אולי הזמן מתקרב.

ואתה, פונה אלי המפקד, במי היית אתה יורה קודם. אולי בי, המפקד. אולי הייתי פשוט יורה בעצמי. אבל עדיין לא החלטתי, ולמען האמת אין לי תשובה. כשתהיה לך תגיד, אומר המפקד ביבושת כלשהי, ואני חושב לי על ילדותו בעין-החרוש. ספר לי המפקד, אני אומר, ספר לו על ילדותך בעין-החרוש.

נהדרת.

ואתה מחמוד.

לי לא היתה.

ואתה, שואל מחמוד, איזו ילדות היתה לך.

אותך, אומר המפקד, ואת שכמותך, צריך היה לגמור עוד כשהייתם קטנים.

הנה התשובה, אני אומר למחמוד, אני עוד קטן. הילדות שלי עוד לא נגמרה. ואם כן, עוד לא מאוחר המפקד, לעשות לי מה שרצית לעשות לי כשהייתי קטן.

מכשיר הקשר במכונית מתחיל לטרטר. חבל. זה אומר לא רק קץ לשיחה. זה אומר קץ לנסיעה.

תגיד המפקד, אני מניח שאין טעם לאלץ אותך לענות במכשיר. חיובי.

תעצור, אני אומר למחמוד, הנסיעה נגמרה.

מחמוד עוצר.

קח את המכונית למקום שלא יוכלו לראות אותה מלמעלה. בעוד כמה דקות, יתחילו לחפש.

תגיד ערכוש, אתה המשרת שלו או מה, שואל התת-אלוף.

מחמוד מפנה את ראשו אחורנית. עיניו לזהטות.

כן, הוא אומר. ואם יגיד לתת למפקד מכה בראש, יתן מכה בראש.

מחמוד מתניע את המכונית, מטפס איתה בזהירות במעלה גיבעת טרשים, נוהר שלא ליפול למהמורה ולא לעלות על גוש סלע. תחת עץ אלון גדול הוא מחנה אותה, מכבה את האורות, את המנוע.

תפריד ביניהם, אני אומר למחמוד.

לא ידעתי. כל הזמן היתה לו סכין בכיס. הנה הוא מוציא אותה וחותר. עכשיו גם המפקד גם הנהג יכולים ללכת בנפרד, רק ידיהם כפותות לאחור, בכל זאת. אבל אני יודע שמשכמותו, צריך מאד להיזהר. מי שהיתה לו ילדות נהדרת בעין-החרוש, גם יפחיע אותך.

המפקד בראש. אחריו מחמוד. אחריו הנהג, והמאסף אני.

לאן, שואל המפקד.

לאן שמחמוד יגיד לך, המפקד.

אני מבין, הוא אומר. אם הוא מוליך אותנו למלכודת, אני ראשון. אחריו, המפקד.

*

ע כשיו, לאור הכוכבים, סוף סוף גם התת־אלוף מחייר.
אחרי, הוא אומר, אחרי.

אנחנו מתחילים לטפס במעלה גיבעת הטרשים.
ללכת הוא יודע. גם בידים כפותות. אבל אני יודע שהוא יש
תדל להיראות עד כמה שאפשר. בעוד כמה דקות, לכל היותר,
יתחילו להאיר את השמים מעלינו. הם יודעים לאן היו פניו.
ברגע שנותק הקשר אתו, יחשבו היכן הוא עשוי להיות וישלחו
את המסוקים ואת כל השאר. והשאר, כמובן, שיגרה. הדבר
היחיד שיכול להפר את השיגרה, הוא מחמוד. בדרך אדוני עוד
לא אפקיד רוחי. אבל בינתיים אחלק אותה בין שניכם, רפי ר'
מחמוד, ואלוהים ישפוט ביניכם.

לא שאני לא חושב על הנהג. נכון שהוא באיוושהי מדרגה
פחות דרוך, אבל הרבה מזלזלים כבר מתו. אני מאחוריו ואני
דרוך. עד כמה שאפשר, ידידי, עד כמה. גם הפצע בזרוע עושה
אותי למשהו בעירבון קצת מוגבל.

לא לקח להם שנים, גם לא חדשים, להבין. הנה הם מעלינו.
שומעים חזק. והנה הנוריים והנה החורש הזה מואר, באור יקי
רות. אני לא מאמין שאיתרו מלמעלה את המכוננית החבויה. אבל
עוד מעט יגיע גם הרכב ומי שישב ברכב, יראה את עיקבות
הצמיגים, יגלה את המכוננית, ימדוד את הזמן שחלף וינחש פחות
או יותר באיזה רדיוס אנחנו וכל השאר יהיה שיגרה. צריך לחי
שוב יותר ממהר.

הנהג הפתיע אותי. לפתע ניתר באוויר, בתנועה סיבובית,
ותוך כדי סיבוב שלח בעיטה לאחור. בביצים כמובן. נפלתי.
מחמוד לא ירה. הוא רק תקע את המקלעון בגבו של התת־
אלוף ולחש: אל תזוז.

תרים אותו, אמר לתת־אלוף.

התת־אלוף הרים אותי.

אתה יכול לעמוד, שאל אותי מחמוד.

יכול.

שמור על המפקד שלך.

כיוונתי אליו. מחמוד ניגש אל הנהג, ואמר לו: שכב על הגב.
הנהג התיישב, אחר נשכב על גבו. מחמוד קפץ עליו ודרך
בשתי רגליו על הביצים, כמובן.

אני רושם, אמר המפקד.

חשבתני אולי להשכיב אותו ולדרוך על אשכיו. לא. גם אני
רושם.

עכשיו תקום, אמר מחמוד.

הנהג קם. התחלנו ללכת. כמו קודם. המפקד בראש, מחמוד
אחוריו, הנהג, ואנוכי. לאן נלך, לאן נגיע, האם נספיק להימלט.
רשמתי לעצמי גם את מחמוד. רוצה לחיות, למד אותם. עדיין אני
לומד.

כמו ישראלים רבים, גם אני ארכיאולוג חובב. למדתי, במשך
השנים, עירוני שכמותי, לקרוא גם את שפת האדמה ולהבין מה
היא מספרת. להבין את האדמה, זה לא רק סיפור של קיפלינג או
של ג'ים קורבט, לדעת מתי הנמר בדיוק מאחורייך. להבין את
האדמה פירושו לדעת היכן היו בני אדם ואיך חיו ומה עשו ואיך
פתרו בעיות.

ראיתי חריץ בסלע. אני מכיר את החריצים הללו. מעשה
ידי אדם. את החריצים האלה חצב חוצב קדמון, כדי לתעל את מי
הגשמים ולהוביל אותם אל בור המים. מים בארץ־ישראל היו
תמיד בעיה. חבל על כל טיפה. החוצב ידע על איזה מדרון יורד
הגשם כאשר הוא יורד, ומהמדרון הוליך את המים בגרביטציה
אל הבור שחצב. כאן יש חריץ, כאן יהיה בור מים עתיק.

לך בעקבות החריץ, אמרתי למפקד.
אני יודע, ענה המפקד.

ל א בור מצאנו. עיר מצאנו. אולי לא עיר בדיוק, אבל מקלט רב. כפר שלם של מורדים הסתתר שם פעם. מתי? האם בימי רעמסס? האם לאחר-מכן? אולי בזמן המכבים, או הרומאים? או לאחר מכן? מתי לא היו כאן מורדים. מתי לא היו כאן פליטים. מתי לא ירד עם שלם אל מתחת לאדמה לחיות שם עד יעבור זעם והאם הזעם עבר והאם יעבור אי-פעם? הכניסה לא היתה קלה. אבן גדולה נחה על פי הבור.

תתיר להם את הידים. מחמוד התיר. נתתי לשלושתם לגול את האבן מעל פי הבאר. תמהני מי היה הפליט האחרון שהניח את האבן. נכנסנו, אבל בסדר שונה. המפקד, הנהג, מחמוד. אני האחרון, בידי האחת הפנויה מאיר לכולם את הדרך בפנס. ב- פנים, דרדרת. צריך להתחלק על הישבן. בסוף הדרדרת, מנהרה להליכה שפופה. בסוף המנהרה, מדרגות חצובות. ברור שאיש מאתנו לא יכול לחסום שוב באותה אבן את הכניסה, גם אין טעם, הרי לא באנו הנה למות. לפחות, כך אני מקווה, לא כולנו. מי שיישאר, ירצה ויוכל שוב לצאת. בקצה המדרגות, אולם גדול למדי, חצוב. לא כאן המקום להישאר כמוכּוּן. בקצה האולם, פתח צר. עוברים בו, שוב בדרדרת, מתחלקים, למטה, אבל צריך גם לחזול כלפי מעלה. בקצה המנהרה, חדר לא גדול. כאן נישאר. צריך לשמור על הפנס, צריך לחשוב איך לצאת מכאן לפני שייגמרו הסוללות. קשור אותם כמו מומיות, אני אומר למחמוד. הוא קושר אותם כמו מומיות. החבל מקיף את גופם, כופת את הידים ואת הרגלים אל הגוף עד שכל הגוף נראה כמו נקניק. לאחר מכן, את שניהם אחד אל השני עד ששניהם יהיו מומיה אחת.

כבר לפנות בוקר. הגוף רצוף. אין צורך לספור כבשים כדי להירדם. אפשר לספור אנשים מומתים, מקומות שהיו ואינם, כל מה שהיה ואיננו. אפילו הזרוע הכואבת לא תפריע להירדם. מתר קה שנת הפליט שמצא לו עוד מסתור לעוד לילה מתחת לאדמה. מחמוד מעיר אותי. כבר צהרים, הוא אומר, צריך לעשות משהו. איך הפצע?

יותר טוב.

עוד יום יומיים הוא כמעט לא יהיה, אומר מחמוד.
ואנחנו, אני שואל.

אולי גם אנחנו לא נהיה עונה מחמוד.

אולי תשתקו שם ותתנו לישון, אומר התת-אלוף.

בוקר טוב, המפקד, אני אומר, ואיך עבר עליך הלילה ומה

אתה מרגיש כשאתה קם בבוקר.

מת להשתין.

מחמוד, אם לא קשה לך, תתיר את שניהם ושילכו אחד אחד לעשות את צרכיהם.

כמה זמן נישאר כאן.

הרבה זמן.

כך חשבתי, ומה נאכל.

לא יודע. אבל אני חושב שמים לא יחסרו לנו. צריך ללכת

לחפש את הבור. הוא בטח בסוף המנהרה שיוצאת מהחדר הזה.

מחמד התיר את המפקד ואת הנהג. הנהג הלך להשתין רא-
שון, מחמד אחריו, באולם הגדול.
חשבתי על עיסקה, אמר התת אלוף.
משאיות תמורת דם.

*

מ שהו כזה. אם תהרוג את מחמוד, תקבל מאסר-עולם.
על זה שהרגתי אותו?
אל תצחיק. עליו לא תקבל גם יום. ובכלל אין לנו מה לעשות
עם כאלה, בתי-הסוהר מלאים והם משמינים.
על מה המאסר-עולם ולמה מחמוד.
מפני שאני לא רוצה שהעניין שלי ייצא החוצה. זה לא יועיל.
תסביר, אני שומע.
אתה מת. אז במקום להיות מת - תישאר חי. כל העסק לא
ייצא החוצה. אבל אסור שיישאר איזה מחמוד שראה תת-אלוף
ישראלי שבו. ועוד איזה מחמוד, אחד שקשר תת-אלוף ישראלי
כמו מומיה. אם זה יפתח את הפה, זה לא טוב ליהודים.
לאיזה יהודים.
יהודים זה אני.
פעם גם אני הייתי.
אולי, אבל זה כשהיית חי. עכשיו אתה מת. אם נעים לך ל-
אוזן, בוא נגיד שאתה יהודי מת. חשבתי בלבי: יש כאן הגיון.
על משקל ערבי טוב זה ערבי מת, יהודי רע זה יהודי מת. המפ-
קד, אמרתי, אני צריך להקדיש לזה קצת מחשבה. ההצעה מעניי-
נת, אבל יש כל מיני היבטים, אתה יודע.
כמה זמן הוא מחרבן שם, התחת הזה. ואם אנחנו בענייני
תחת, אז אם לא אכפת לך, אתה תלווה אותי ולא מחמוד. אני לא
צריך שהוא יראה גם את התחת של תת-אלוף עברי. פתאום נזכר-
תי בתחת שלא ראיתי, במכונת הספורט הלבנה. עכשיו היא כבר
בטח מלאך.
מחמוד חזר עם הנהג. קשור אותו שוב, אמרתי לו, אני הולך
להוציא את הכלב להשתין. שעת הכלבים, גיחך התת-אלוף.
והיתה מין עליצות בקול שלו, וחשבתי לעצמי שהוא לומד גם
ליהנות מהמצב, ושצריך להיזהר ממנו, להיזהר מאד מאד.
מחמוד גמר לקשור את הנהג, שוב כמו מומיה. יצאתי עם
המפקד. זחלנו במנהרה והגענו אל האולם. הוא נעמד עם הפנים

אלי והשתין. אחר כך פתח את מכנסיו, ועבר למצב של כריעה, עם הפנים אלי. גם אתה לא תראה, אמר. ותחשוב על ההצעה שלי. אין לך שום ברירה אחרת. ואתה נראה לי כמו אחד שכבר יצא לו להרוג ערבים.

שתקתי. מה היה לי לומר. המפקד חירבן. תשמע סיפור, אמרתי לו. פעם, במדבר המערבי, היה רבי־סמל בריטי שכולם שנאו אותו. בלילה הוא יצא אל גיבעת חול לחרבן. מישהו התגנב מאחוריו עם את חפירה, וגנב לו את החרא. כשיהוא גמר לכפתר את המכנסים והסתכל אחורנית, הוא יצא מדעתו. היה צריך לאשפז אותו ואחר כך שחררו אותו מהצבא. הישיבה נגמרה, אמר התת־אלוף וקם על רגליו, אפשר להתפזר. ודרך אגב, את שלי אתה יכול לקבל במתנה, אפילו לאכול אותו אם תרצה.

הישיבה לא נגמרה, המפקד, היא רק מתחילה.

מדוע אתה אומר שעין־חרוד איננה.

מפני שאיננה.

מה עשיתם לעין־חרוד.

שום דבר. הם נכנעו.

הרדיו אומר אחרת.

אז אל תשאל אותי, תשאל את הרדיו. אני אומר לך שאין לך מה ללכת לשם. קודם כל לא תגיע. ושנית, אין לאן להגיע. ושלישית, נתתי לך הצעה שאף אחד מהחברים שלך לא קיבל. במקום להיות מת, לא תהיה מת.

קודם אמרת שנכנעו, עכשיו אתה אומר שהם מתים.

רק אלה שלא נכנעו.

תשמע המפקד. ותשמע טוב. אתה לוקח אותי לעין־חרוד, אתה ולא אחר. ואני מגיע לשם חי מפני שאחרת אתה לא תגיע חי לשום מקום.

תשמע אתה, בזוי נפש. יש לך נשק. אבל אתה כמצב יותר גרוע ממני. לי יש סיכוי. או שאצליח לברוח ממך, או שתיפול על השכל ותקבל את ההצעה שלי. לך אין שום סיכוי.

שמעתי. עכשיו תגיד לי מדוע עין־החורש.

מפני שהם שכחו שהמולדת קודם.

ומה אחר כך.

רק מה שנשאר.

אחר־כך, המפקד. לעין־חרוד. זה מה שנשאר.

אשמת שומרון

עמוס קינן

קלקיליה, כך אומרים, מסמלת את המותניים הצרות של המדינה. את קלקיליה מרבים לגנרלים מצריים מן המסוק או מעל ראש הגבעה, כדי שיבינו את בעיותנו הבטחוניות.

אכן אמת, והמותניים, מותניים צרות. המותניים הצרות האלה מאפשרות את המעבר המהיר, החד, האכזרי, ממדינת ישראל אל ארץ ישראל, ארץ התנ"ך.

אתה הולך לך בתוך העיר האינסופית הזאת, שאין לדעת אם יצאה מכלל הל-אביב ונכנסה לכלל הרצליה, או שמא יצאה מכלל הרצליה ונכנסה לכלל רמתיים, ואולי היא בכלל כולה כפר-סבא.

אתה חולף על-פני רבבות מערכות סטריאו, עשרות אלפי דונמים של שטיחים מקיר-אל-קיר שרק הקונה האינטליגנטי יודע כמה כדאי דווקא עכשו לרכוש אותם, על פני מאות אלפי דונמים של טפטים מכל הצבעים והדגמים, על פני ים של מישטחי פורמאיקה ויערות של אנטנות טלוויזיה, וזה מה שהיה פעם השרון וזה מה שזה עכשיו.

ואז טראח, במכה. אתה במולדת.

טרשים

המולדת היא בערך כולה ארץ טרשים.

מאוד מפחיד, עניין הטרשים הזה. מפני שמי שהפך אדמת חמרה יפהפייה לשדות טפטים ופורמאיקה, מי שלקח את פרדסי השרון כולם ועכשיו סטריאו בצבע, הטרשים לא יעמדו נגדו, אין לטרשים שום סיכוי נגדו. הנה הנה הם, שדות הפורמאיקה והטפטים של העתיד: קרני-שומרון, הר-כביר, קדום.

הרים פצועים. צלקות בתוך שיר השירים. ישימון לבן מרובע מאיים בתוך הירק, משהו רובוטי דורסני בתוך ההרמוניה של ארץ ושמים, מגף דורס ארץ חמדה.

לא שהצד השני מי יודע מה.

יש על מה לבכות. הארץ הפוריה הזאת, ערש התרבות של העולם, נידלדלה ממלחמה למלחמה, נחרבה מכובש לכובש, נשמה ממרד למרד, והיא לא, ובפירוש לא, מה שהיתה. כפר יפה פה וכפר יפה שם. אבל ההרים הקרחים לא תמיד היו קרחים, והטרסות החשופות המטורשות לא תמיד היו טרשים, ואנחנו, כאשר באנו הנה לאהוב את הארץ ולעבוד אותה ולשמרה ולא לכבוש אותה, אנחנו הפרחנו אותה.

היום יש משהו נלעד, פאתטי, ב"הפרחת השממה", מפני שקרני-שומרון הם השממה האבסולוטית. רק כאשר אתה רואה את קרני-שומרון, רק אז אתה רואה את עצמן במראה. ומי שחושב שהמראה הזאת היא המולדת שלו, מוטב שיסתכל במראה האמיתית.

טרשים.

גדרות צבר. חמור.

כרם ומרבד פרחים. בז שחור ברקיע.

אלון ואלה.

תכלת על הבתים.

יורדים אל שדה בור, לחפון משהו ביד. מרחוק על הכביש, צב מנסה לעבור אותו. הצב הזה על הכביש הוא כל הסיפור כולו.

עוינות

לכפרים יש שמות.

על אם הדרך עוברים בני-אדם.

לכפרים ארשת אטומה, ולבני-האדם ארשת חתומה, עויינת. ואיכשהו אינך שואב כל ביטחון מן העובדה שבמרחק יריקה, קרני-שומרון מגינות עליך.

אולי הן עושות בדיוק ההפך.

כאן אתה בלב-לבנו של מה שהיה קרוי פעם המשולש הגדול, המשולש המסוכן,

שכם - טול-כרם - ג'נין.

ארץ קודרת ויפה, שאינה מאירה פנים ואינה מפזרת את יופיה ואת חינה, ארץ שאין בה רוך ונדיבות. אני מרגיש אליה קשר עז בגלל הנוף, ואינני מרגיש אליה שום קשר היסטורי. הושע ועמוס דיברו מן המקומות האלה, אבל זה היה כל-כך מזמן ואחר כך שום איש לא דיבר משם אלי. דיברו מן הגליל, מן הגולן, לא דיברו מסבסטיה. לא מנאפוליס.

*** שכם ***

עיר-בירה עלובה של מציאות פוליטית המדריכה שנתן של מעצמות. איזה קשר מוזר עובר מן הקאסבה שאין בה יופי ואין בה הדר, ממוניות המרצדס המשמשות כאן אמצעי תעבורה כמעט-עממי מהבירה אל כפריה ובנצתיה, אל נסיכויות הנפט, אל בירות אירופה, אל טירות ורסאיי, באקינגהם, ואל הארלם, שיקאגו וושינגטון. כמעט הכל חנויות-סידקית. כל מיני מיכלי פלסטיק בכל הצבעים. שקים גדולים של מצרכי-מזון יסודיים. קמח, אורז, קיטניות. יותר דומה לקן-צרעות מאשר לכוורת-דבורים. תלמידים במדים. אין שום טעם לשאול אותם אפילו מה השעה. כאן נעלמו המידות האנושיות, אנחנו במלחמה. ללא מוצא. אני זר בשכם, ואין לי רצון להתאזרח בה. אפילו אינסטיקטיבית, ולא רק פוליטית. אני מרגיש שאם גם מכאן אנשל אותם, אם גם כאן אתקע בתוך צלעותיהם, שוב לא אהיה בטוח גם בין האנטנות של רעננה, כפר-סבא והרצליה.

*** עמק ***

שומרון הרים, ועמקים. עמק-דותן, יפהפה, פורח. בקצהו, שוב מידרונות. על המידרונות, איריס כחול. מים בכל מקום. נחלים, פלגים, שלוליות. יש איזה מקום שבו מתחיל הנוף להתערבב. מתחילה להיגמר ארץ-התנייך ומתחילה ישראל, זאת ישראל שלנו, של עמק-זירעאל, עמק בית-שאן. אבל המעבר לא דראסטי, לא מעיק, הוא נינוח, מאפשר לנשום. בצדי הדרך, ערימות כרוב וחסה, בצל ירוק. שורות של ברושים. אבל אינך בטוח שזה כבר ברוש יהודי. מגינין אל עמק, המעבר אורגני, ידידותי, פה יכול לעבור גבול בין שכנים, לא בין אויבים. האיריס פורח גם כאן וגם בגלבוץ שלנו.

פתאום עין-חרוד.
שבנו אליך שנית, עין-חרוד.

תנאי השלום של סקיפיו דיים להעמידו כראש
וראשון בקרב הכובשים הגדולים, לפי שלא
היתה בהם שום נקמנות והוא ידע לוודא באורח
מושלם את הבטחון הצבאי במיעוט הקשיים
למנוצח ונמנע בקפדנות מסיפוח מדינה תרבותית
כלשהי. תנאי שלום אלה לא השאירו פצעים
ממוגלים של נקם ופגיעה וכך כבשו את הדרך
להפיכת אויבים לבעלי-ברית נאמנים.

לידל הארט

ש י ר י ם

ש ל

4

קינות על המתים במלחמה (מבחר)

[א]

אָדון בְּרִינְגֶר שָׁבֵנו
נָפַל בְּתַעֲלָה, חֶפְרוּיָה
זָרִים בְּשִׁבִיל אֲנִיּוֹת, לַעֲבֹר בְּמַדְבָּר,
עוֹבֵר דְּרָף שֶׁעַר יָפוֹ, לְיָדֵי:

הוא רָזָה מְאֹד: אֶבֶד
מִשְׁקַל בְּנוֹ.

לִכְּוֹן הוּא צָף קַל בְּסַמְטָאוֹת
וְנֶאֱחָז בְּלִבֵּי כַעֲנָפִים דְקִים
וְנִגְרָפִים.

[ב]

כִּילֵד מֵעַף לוֹ תְּפוּחֵי־אֲדָמָה
לְדִיָּסָה זֶהְבָּה.
אֲחֵר כֶּף מַתִּים.

אֵת הַיֵּלֵד הַחַי צְרִיכִים
לְנִקּוֹת בְּשׁוּבוֹ מִמְשַׁחֵק.
אֵף בְּשִׁבִיל הָאִישׁ הַמֵּת
אֲדָמָה נְחוּלָה מִיָּם זָכִים
שֶׁבָּהֶם לְנִצּוּחַ יִרְחֵץ בְּשָׁרוֹ וַיִּטְהַר.

אָבִי הִיָּה אַרְבַּע שָׁנִים בְּמַלְחַמָּתָם

אָבִי הִיָּה אַרְבַּע שָׁנִים בְּמַלְחַמָּתָם,
וְלֹא שָׁנָא אוֹיְבָיו וְלֹא אֶהֱבֵ.
אֲבָל אֲנִי יוֹדֵעַ, כִּי כִּבְרָ שָׁם
בָּנָה אוֹתִי יוֹם־יוֹם מִשְׁלוּוֹתָיו

הַמְעֻטוֹת כָּל־כָּהֵן, אֲשֶׁר לָקַט
אוֹתָן בֵּין פְּצָצוֹת וּבֵין עֲשׂוֹן,
וְשָׁם אוֹתָן בְּתַרְמִילוֹ הַמְמַרְטָט
עִם שְׂאֲרֵי עֲגַת־אֲמוֹ הַמִּתְקַשָּׁה.

וּבְעֵינָיו אָסַף מַתִּים בְּלֵי שָׁם,
מַתִּים רַבִּים אָסַף לְמַעֲנֵי,
שְׂאֵכִירִם בְּמִבְטָיו וְאוֹהֲבֵם

וְלֹא אָמוֹת כְּמוֹהֶם בְּזוֹנְעָה...
הוּא מְלֵא עֵינָיו בְּהֶם וְהוּא טָעָה:
אֵל כָּל מַלְחַמוֹתַי יוֹצֵא אֲנִי.

פטיסרי ג'וזף בעיר העתיקה,
על קירותיה מצירים מים רבים ודגי חלום
וירושלים וונציה, שתיהן
בצבעי זונה צעירה ונלהבת,
ובקיר הרביעי הר משלג מן האלפים
לצנן את עיני הבוערות כחם היום.

שם אני יושב לפעמים. אני
מחפש בחיי התחלות חדשות
ומוצא רק שנויים. מאחורי התקנה
יש תמיד תקנה חדשה. זה האיש האמתי,
ואלה הקירות הסוגרים אותי בצבעי אחרית הימים.

פטיסרי ג'וזף, כך נערות רכות ירכים
יושבות על כסאות קשים
וזוג גרמנים מכפר בשיח שקט
על חטא במקום אחר.

צלצול המפתחות מצלצל בפנים
לתפלה פרטית. המטבעות שקטים בתוף ידי.
אם חיים הם מלחמה,
למה לי חיים?
קפה, תה וסחלב חם.
הדמעות חנם. השרות עצמי.

ח' נ' ח' י

המלים האלה...

המלים האלה, כמו ערמות נוצות
בקצה ירושלים על שפת עמק המצלבה.
שם ישבו בילדותי המורטות,
המלים האלה כך מתעופפות בעולם.
השאר שחוט, אכול, מעכל, נרקב ונשפח.

אנדרוגינוס הזמן, שהוא לא יום ולא לילה,
מחק את העמק הזה בגניו הירקים,
ופעם היו ממחי אהבה וממחות
שעשו בו בעשב הקבש בלילות קיץ.

כך זה התחיל. מאז, הרבה מלים
והרבה אהבות. קניית פרחים לרב
לידים חמות ולקשוחט קברי מתים.
כך זה התחיל, ואינני יודע איך זה יגמר.
אך צדיו מעבר לעמק. מכאב ומרחקים
לנצח נקרא זה אל זה: "נשתנה!"

בית העצה

*משולחן

הנלכ"ו *

הייתי רוצה לכתוב על העשיה החינוכית ברחבי העולם ובארץ, אבל לצערי בעיות השעה, מחייבות אותי להתייחס לנושא העיקרי שהעסיק אותי בחודשים האחרונים: המאבק נגד קיצוצים נוספים במפת השליחות.

נושא זה הפך לעונתי בשנים האחרונות. על אף שבשנה האחרונה ספגנו קיצוץ של 20% בחודשי שליחות, הופתענו השנה שוב, כאשר נודע לנו על כוונת מחלקת הנוער והחלוץ להטיל קיצוץ של כ-50% על מה שנשאר.

תנועות הנוער התגייסו למאמץ משותף למנוע את הגזרה, אשר משמעותה חיסול תנועות הנוער בגולה.

הפגנה שהתקיימה מול הסוכנות בירושלים ב-28.3.89 גרמה לכך שועדת הכספים לא אישרה את התקציב המוצע, ומאז נמשך מאבק שכלל הפגנות בחו"ל ולחץ פוליטי בקהילות הגולה ובארץ. בימים האחרונים התקיימה פגישה עם שמעון פרץ אשר הבטיח להתערב - צפויה גם פגישה עם שמיר.

כתוצאה מלחצים אלה ההנהלה הציונית החליטה לחייב את מחלקת הנוער והחלוץ לשנות את סידרי העדיפויות בתקציבה, ולהקטין את הפגיעה בשליחויות התנועתיות. נכון לעכשו צפוי קיצוץ נוסף של כ-20%.

בשלוש השנים האחרונות מפת השליחות של הבונים-דרור הצטמצמה לחצי. במספר מקומות שליחים בודדים החליפו משפחות. במקומות אחרים מימון מקומי או תנועתי, החליף תקציב סוכנותי. ובכל זאת מספר השליחים בפועל ברחבי העולם ירד בצורה משמעותית ביותר. בקהילות בהן קיום התנועה היה תלוי בנוכחותו של שליח, הקץ נסגר.

ללא ספק קיים משבר מנהיגות חמור ביותר בתנועה הציונית. לכאורה יש "הנהלה ציונית" שנבחרה בקונגרס הציוני, אבל בפועל העסק מנוהל על ידי "פקיד הברון". מי הפקיד? - מנהל אגף הכספים. מי הברון? - מנדל קפלן.

חברי ההנהלה אינם מתמודדים עם מגמת "הברון" להפוך את ההסתדרות הציונית למחלקה של הסוכנות היהודית. במקום ליצור קרע ולהאבק על עצמאות, נכנעים לתכתיבים, מקצצים כנדרש, וממריאים לסיור נוסף בגולה.

על רקע מצב עגום זה, עתיד תנועתנו, תלוי ביכולתנו לגרום לשינוי מגמה בתנועה הציונית ובגיוס מקורות כספים באופן עצמאי. אלה שני אתגרים קשים להשגה, אבל מי שמאמין בתפקידן של תנועות הנוער חייב להתמודד איתם. אני מאמין.

עלה והגשם

צ'לו

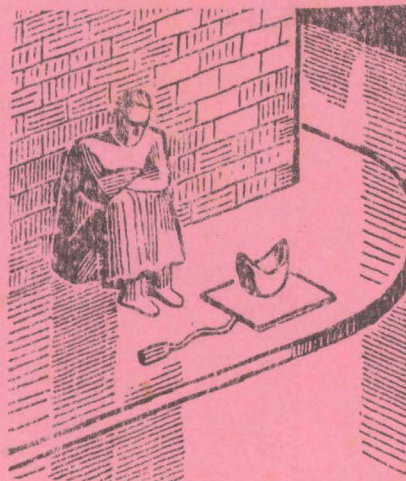

במשך תקופה לא קצרה תקציב המזכירות העולמית נזזזן משלושה מקורות עיקריים: התק"ס, ההסתדרות הציונית והסונדרות העובדים. בשנתיים האחרונות חל מפנה מאד משמעותי שמתבטא בקיצוץ ושחיקה הולכת וגוברת. איך מצבנו קשה יותר, האמירה הזאת אינה מדגימה דייה המציאות עימה אנו מתמודדים היום, העניין הוא שונה לחלוטין ומתנהל על פי אמות מידה אחרות. ובהתאם לכך עלינו להעריך תוך המשך המאבק העיקש בו אנו נתונים - ובמה הדברים אמורים:

המשבר הפיננסי שבו התק"ס נתון נתון ארתותיו בוקציב התנועה בשלושה מישורים: תקציב פעולה, כח אדם ורכב. במשך שנתיים תקציבנו קוצץ בשיעור מצטבר של כ-40%. מאידך מח' העליה של ההסתדרות הציונית העבירה לנו הקצבה שנתית בסדר גודל של כ-US\$30.000 המהווה כ-10% מסעיפי התקציב שאנו מקדישים לפעילות בגולה, סכום זה שהיה מיועד לעידוד גרעיני הגשמה נמחק לחלוטין ללא הודעה מוקדמת וכל מאמצנו להחיותו עלו בתוהו. תקציב ההסתדרות שמועבר לכל תנועות הנוער, הורד ל-50% והכספים מאחרים להגיע ליעדם. יש לזכור שתקציב התנועה מותנה ולמעשה נבנה על בסיס תקציב אחר שמתקבל בעקיפין דהיינו חודשי השליחות שההסתדרות הציונית מעניקה לנו באמצעות מח' הנוער והחלוץ וכל שינוי בתחום זה מורגש היטב במערכת הכספית התנועתית. אמנם חלו שינויים במערך הפעילות אך אינם תואמים במדויק את יכולת המימון מהמקורות השגרתיים הידועים. כידוע לכל אנחנו לא המצאנו המציאות הדמוגרפית והחברתית-כלכלית של הפזורה היהודית בימינו, בסך הכל פועלים בתוכה, נאלצים להתמודד עם גורמים קהילתיים שלא ששים לסידע או לתמוך בנו כגורם ציוני מגשים בעל גוון רעיוני מוגדר, מחד, ומאירך במקומות אחרים תנועתנו פועלת בקרב השכבות הפחות מבוססות בקהילה מצב הדורש מאיתנו תמיכה כספית קבועה שבלעדיה העשיה התנועתית תפגע אנושות. התיאור שצויין לעיל אינו מעודד ואין בכוחותנו להשלים עימו, לשם כך מחובתנו לפעול בהזית אחת מאוחדת ומתואמת. כדי למגר את נגע הנזרות המאיימות על המשך קיומנו. מוטל על הנושאים בעול כאן, במשרדי המזכירות העולמית (אגב היותנו שוכנים בדובנוב 10, הינו ביטוי נוסף של הקיצוץ התקציבי) להמשיך במאבק במישור הציבורי, קרי שינוי דפוסים ותפיסות בהסתדרות הציונית, לגייס את חברי הקיבוצים בוגרי התנועה וכל אותם חברים שהנושא התנועתי חשוב להם ולהעלותו לסדר היום התק"מי בדיונים העתידיים לבוא עלינו לטובה. וכאשר לפועלנו בארצות הגולה, אמנם מוטל על שליחי התנועה לעסוק בנושא החינוכי בעיקרו אך צו השעה מורה לנו להפעיל את מלוא השפעתנו בחוגים המקורבים לענין התנועתי, הורד החניכים ידידים, אנשי שלומנו בקהילות, ולצאת לגיוס משאבים. יש להחדיר תודעה זאת לבוגרי התנועה ובמקומות שניתן ליצור מקורות מימון יצירתיים. יש לראות במאמץ זה גם ערך חינוכי מיוחד.

למלאכה ובהצלחה !

מושיטר

ר י כ ו ז
ח י נ ו ד

